

Jak żyć i pracować w Danii

Ambasada RP w Kopenhadze
Kopenhaga 2017

PRZEDMOWA

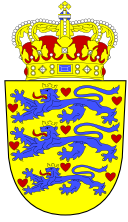
Otwarcie się europejskich rynków pracy na obywateli nowych państw członkowskich spowodowało znaczny wzrost liczby Polaków mieszkających i pracujących w Danii.

Mimo niedalekiej odległości od Polski decyzja o wyjeździe do Danii powinna być przemyślana i zaplanowana. Brak odpowiedniego przygotowania może doprowadzić nie tylko do rozczarowania, ale także do problemów finansowych czy prawnych.

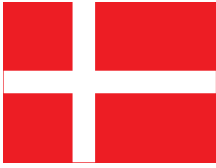
Broszura informacyjna „Jak żyć i pracować w Danii” została przygotowana z myślą o osobach, które zamierzają przyjechać do Danii, aby podjąć pracę. Zawiera ona podstawowe informacje z zakresu bezpiecznego poszukiwania pracy, podejmowania zatrudnienia, wynajmu mieszkania czy rozpoczęcia nauki. Mamy nadzieję, że okażą się one przydatne.

Oddając niniejsze opracowanie do Państwa dyspozycji pragniemy zastrzec, że pomimo wszelkich starań przekazania rzetelnych i aktualnych informacji, wydawca broszury nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne zmiany przepisów i konsekwencje z tym związane. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości należy zwrócić się do właściwego duńskiego urzędu lub instytucji.

*Referat Konsularny
Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej
w Kopenhadze*

Godlo Danii

Flaga Danii

KRÓLESTWO DANII

INFORMACJE PODSTAWOWE

Stolica: Kopenhaga

Język urzędowy: duński

Uznane języki regionalne: farerski, grenlandzki, niemiecki

Ustrój polityczny: monarchia konstytucyjna

Głowa państwa: Królowa Małgorzata II

Waluta: korona duńska (DKK), 1 DKK = 100 øre

Liczba ludności: 5,67 mln

Główne regiony:

Jutlandia, Zelandia, Fionia, Wyspy Lolland-Falster, Wyspa Bornholm

Największe miasta:

Kopenhaga, Aarhus, Odense, Aalborg, Frederiksberg, Esbjerg

Dominująca religia: luteranizm

Nr kierunkowy: 0045

Kod samochodowy: DK

Terytoria autonomiczne zależne:

Wyspy Owcze

Stolica: Thorshavn

Waluta: korona farerska (FRK), odpowiada wartości korony duńskiej (DKK)

Języki urzędowe: farerski, duński

Nr kierunkowy: 00298

Kod samochodowy: FO

Grenlandia

Stolica: Nuuk

Waluta: korona duńska (DKK)

Języki urzędowe: grenlandzki, duński

Nr kierunkowy: 00299

Kod samochodowy: KN

PRZEPISY WJAZDOWE

Aby wjechać na terytorium Danii, należy mieć ważny paszport lub dowód osobisty. Maksymalny okres pobytu turystycznego wynosi 3 miesiące. Każdy cudzoziemiec, który pragnie przebywać w Danii dłużej niż 3 miesiące, musi mieć pozwolenie na pobyt. W przypadku obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej wymagane jest złożenie wniosku o status rezydenta unijnego. Rejestracji pobytu należy dokonać poprzez regionalny urząd administracji państwowej (Statsforvaltningen).

PRZEPISY CELNE

Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej na jej terenie dozwolony jest przewóz towarów przeznaczonych do osobistego użytku (nie podlegających sprzedaży). Za taki uznaje się przewóz wyrobów alkoholowych i tytoniowych, jeżeli nie przekraczają one następujących ilości: 10 litrów alkoholu mocnego (powyżej 22%), 20 litrów napojów z mniejszą zawartością alkoholu (np. porto, sherry), 90 litrów wina stołowego (w tym maksymalnie 60 litrów wina musującego), 110 litrów piwa, 800 sztuk papierosów, 200 sztuk cygar, 1 kilogram tytoniu. Wyroby alkoholowe oraz tytoniowe nie mogą być przewożone przez osoby poniżej 16 roku życia. Wwóz lub wywóz środków płatniczych o wartości przekraczającej 10 000 euro lub więcej należy zgłosić w Urzędzie Celnym i Podatkowym (www.skat.dk). Osoby wwożące leki powinny zaopatrzyć się w zaświadczenie lekarskie potwierdzające konieczność ich stosowania.

PRZEPISY PRAWNE

Wwóz, posiadanie lub sprzedaż nawet najmniejszych ilości narkotyków zagrożone są w Danii karami wieloletniego pozbawienia wolności. Należy wystrzegać się kupowania towarów niewiadomego pochodzenia i zachowywać paragony potwierdzające ich zakup. Zabroniona jest sprzedaż uliczna i obnośna, a także nocowanie na ulicach i w parkach. Niedozwolona jest sprzedaż napojów alkoholowych osobom poniżej 16 roku życia, a wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia.

Zabronione jest posiadanie przy sobie noży o długości ostrza powyżej 7 centymetrów oraz noży sprężynowych (z chowanym ostrzem), a także wszelkich rodzajów gazów obronnych (np. pieprzowy czy łzawiący).

Osoby zamierzające przyjechać do Danii z psem, muszą pamiętać, że nie jest dozwolone posiadanie psów należących do jednej z 13-stu zabronionych w Danii ras: w tym pit bull terrier, amstaff i buldog amerykański. Na terenie Dani właściciel psa płaci obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (OC).

WYSPY OWCZE

Wyspy Owcze to terytorium autonomiczne zależne od Danii. Wyspy Owcze nie są członkiem Unii Europejskiej. Dokumentem uprawniającym do wjazdu na teren Wysp jest ważny paszport lub dowód osobisty. Wiza nie jest wymagana. Maksymalny okres pobytu turystycznego wynosi 3 miesiące. Przy wjeździe należy wykazać się środkami finansowymi wystarczającymi na określony okres pobytu. Prawo do opieki medycznej dla obywateli Unii nie obejmuje Wysp Owczych (Rozporządzenie Rady nr 1408/71 z 14 lipca 1971 r.). Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ) nie ma tu zastosowania. Zalecane jest wykupienie stosownego ubezpieczenia, które powinno obejmować pokrycie kosztów leczenia, pobytu w szpitalu, transportu chorego do kraju, itp.

GRENLANDIA

Grenlandia to terytorium autonomiczne zależne od Danii. Grenlandia nie jest członkiem Unii Europejskiej. Dokumentem uprawniającym do bezwizowego wjazdu jest ważny paszport. Maksymalny czas pobytu turystycznego na Grenlandii wynosi 3 miesiące. Prawo do opieki medycznej dla obywateli Unii nie obejmuje Grenlandii (Rozporządzenie Rady nr 1408/71 z 14 lipca 1971 r.). Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ) nie ma tu zastosowania. Zalecane jest wykupienie stosownego ubezpieczenia osobowego, które powinno obejmować pokrycie kosztów leczenia, pobytu w szpitalu, transportu chorego do kraju, itp. Przy planowaniu wyjazdu należy brać pod uwagę częste zmiany warunków pogodowych. Odwiedzanie wielu miejsc na Grenlandii poza terenami zabudowanymi wymaga zezwolenia duńskich Ministerstwa ds. Wewnętrznych, Natury i Środowiska (www.naalakkersuisut.gl).

PRZED PRZYJAZDEM DO DANII

Wyjeżdżając do Danii zabierz ze sobą:

- ważny dokument tożsamości – najlepiej zarówno ważny paszport, najbardziej rozpoznawalny dokument tożsamości poza granicami, jak i dowód osobisty.
- Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ), ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków lub prywatne ubezpieczenie zdrowotne (opcjonalnie).
- wystarczające środki finansowe zapewniające utrzymanie do chwili otrzymania pierwszej wypłaty lub na wykupienie biletu powrotnego, w sytuacji gdyby zaistniała konieczność wcześniejszego powrotu do Polski.
- inne potrzebne dokumenty takie jak: akt urodzenia, dokumenty dotyczące obecnego lub poprzednich związków małżeńskich, w tym orzeczenia rozwodowe. Aktualne odpisy tych dokumentów, także na formularzach międzynarodowych, można uzyskać w Urzędzie Stanu Cywilnego w Polsce.

Zawsze, w miarę możliwości, sprawdź swojego przyszłego pracodawcę: obejrzyj jego stronę internetową, spróbuj poznać opinie innych pracowników na jego temat, przeglądając na przykład fora internetowe. Upewnij się, że oferowane stanowisko pracy rzeczywiście istnieje. Podchodź z dystansem do ofert, w których podany jest tylko telefon komórkowy. Zapytaj pracodawcę, gdzie i pod jakim numerem zarejestrował swoją działalność.

Jeżeli zdecydujesz się skorzystać z oferty agencji zatrudnienia:

- sprawdź, czy agencja posiada odpowiedni certyfikat (wykaz certyfikowanych polskich agencji zatrudnienia znajduje się na stronie internetowej www.kraz.praca.gov.pl);
- upewnij się, czy dana agencja posiada umowę zawartą z pracodawcą zagranicznym i czy ma doświadczenie w kierowaniu do pracy za granicą. Poproś o numery telefonów do pracodawcy zagranicznego oraz do osób,

które już skorzystały z jego oferty pracy, abyś mógł z nimi skonsultować warunki pracy i wymagania pracodawcy;

- bezwzględnie domagaj się spisania z agencją zatrudnienia umowy, w której będą podane warunki pracy, płacy, należne świadczenia itp.;
- pamiętaj, że agencja nie może pobierać od poszukujących pracy za granicą żadnych opłat, za wyjątkiem kwot z tytułu faktycznie poniesionych kosztów (np. tłumaczenie dokumentów, koszty podróży). Pobieranie przez agencję opłat za pośrednictwo pracy jest naruszeniem prawa. Sam dowód wpłaty na konto nieuczciwego pośrednika nie daje dużych szans na odzyskanie wpłaconej kwoty, gdyż do zakładania kont bankowych mogą być wykorzystywane podstawione osoby;
- nie przepłacaj za przejazd. Zanim zapłacisz agencji za podróż, sprawdź, ile wynoszą ceny u innych przewoźników;
- nigdy nie płać przed wyjazdem za mieszkanie za granicą oferowane przez agencję. Zdarza się, że mieszkanie, za którego wynajem zapłaciłeś, nie istnieje.

Kup bilet powrotny lub odłóż odpowiednią kwotę pieniędzy. Jeżeli Twoje plany pracy za granicą nie powiodą się, będziesz mógł wrócić bez problemu do domu.

Oceń obiektywnie swoje umiejętności językowe. Znajomość przynajmniej języka angielskiego zdecydowanie ułatwi znalezienie pracy.

Weź ze sobą dane kontaktowe znajomych osób, które już są w Danii. Zabierz także dokumenty potwierdzające doświadczenie zawodowe i kwalifikacje przetłumaczone na język duński lub język angielski.

Ponadto:

- Poinformuj rodzinę i bliskich o tym dokąd wyjeżdżasz i gdzie będziesz przebywał.
- Pamiętaj, że wyjazd za granicę na okres powyżej 6 miesięcy należy zgłosić w swoim urzędzie gminy/miasta w Polsce.

- Załóż konto bankowe, na które w razie konieczności rodzina w Polsce będzie mogła przekazać pieniądze.
- Sprawdź, czy możesz korzystać ze swojej karty płatniczej za granicą.
- Sprawdź, czy Twój abonament telefoniczny umożliwi połączenia z zagranicy.
- Nie zapominaj o podstawowych zasadach bezpieczeństwa.
- Szanuj obyczaje i postępuj zgodnie z zasadami obowiązującymi w Danii

PO PRZYJEŹDZIE DO DANII

11

Pobyt obywateli UE i członków ich rodzin w Danii regulują przepisy rozporządzenia Unii Europejskiej – *opholdsbekenndtgørelsen*.

Obywatele UE mogą wjechać na teren Danii i przebywać tu bez rejestracji do 3 miesięcy, a poszukujący pracy do 6 miesięcy, licząc od dnia wjazdu.

Jeżeli pobyt na terenie Danii na pewno będzie dłuższy niż 3 miesiące, należy przed upływem tego czasu wystąpić z wnioskiem o wydanie zaświadczenia o zarejestrowaniu pobytu (*opholdsregistreringsbevis*). Zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu może uzyskać obywatel państwa członkowskiego Unii Europejskiej (dotyczy także obywateli EOG i Szwajcarii), który spełnia jeden z poniższych warunków:

- jest **pracobiorcą** (świadczy w Danii pracę za wynagrodzenie i opłaca podatki),
- rozpoczął lub zamierza rozpocząć w Danii **samodzielną działalność gospodarczą**,
- jest **studentem** (osoba zarejestrowana jako studiująca na kierunku studiów uprawniającym do stypendium w oparciu o przepisy duńskiej ustawy o świadczeniach dla osób uczących się; osoba taka musi złożyć oświadczenie, że posiada wystarczające środki na pokrycie kosztów pobytu bez obciążania publicznego systemu pomocy społecznej),
- posiada **wystarczające środki finansowe, aby nie obciążać publicznego systemu pomocy społecznej** (ich wysokość musi odpowiadać co najmniej sumie świadczeń, które dana osoba otrzymałaby na zasadzie przepisów art. 25 § 12 i art. 34 duńskiej ustawy o aktywnej polityce socjalnej). Zaświadczenie wydawane jest na czas nieokreślony i pozostaje ważne tak długo, jak długo dana osoba spełnia warunki będące podstawą jego wydania.

Prawo do zarejestrowania pobytu w Danii przysługuje także członkom rodziny i osobom dołączającym do osób określonych powyżej. **Osoby dołączające muszą w chwili rejestracji przebywać na terenie Danii.**

Wniosek (*Ansøgning om EU-opholdsdokument. OD 1*) można pobrać osobiście w regionalnym urzędzie administracji państwowej (*Statsforvaltningen*) właściwym dla miejsca zamieszkania lub bezpośrednio ze strony www.statsforvaltningen.dk (link *EU-ophold*). Oprócz wypełnienia wniosku należy przedstawić paszport lub dowód osobisty, (gdy wniosek składa się drogą pocztową, należy dołączyć kserokopię jednego z wymienionych dokumentów) oraz 1 fotografię paszportową. Do wniosku trzeba także dołączyć dokumentację potwierdzającą uzasadnienie starania się o zgodę na pobyt:

- pracobiorca – oświadczenie pracodawcy *Arbejdsgivererklæring* (aneks A do formularza) lub umowę o pracę,
- samodzielny przedsiębiorca – budżet na pierwszy rok działalności opracowany przez rejestrowanego lub autoryzowanego rewidenta, dokumentację rejestracji w *Erhvervsstyrelsen* (Główny Urząd ds. Przedsiębiorstw) oraz umowę najmu lokalu zawierającą adres, pod którym jest prowadzona działalność,
- student – dokumentację z uczelni potwierdzającą prawo do stypendium na okres studiów; wyciąg z konta bankowego dokumentujący określone środki pieniężne,
- członek rodziny – potwierdzenie pokrewieństwa, np. akt ślubu, akt urodzenia itp.

Wniosek o zarejestrowanie pobytu można składać na trzy sposoby:

1. osobiście w regionalnym urzędzie administracji państwowej (*Statsforvaltningen*) – zasięg terytorialny i godziny funkcjonowania tych urzędów znajdują się na stronie www.statsforvaltningen.dk,
2. drogą pocztową lub elektroniczną – z tej formy można skorzystać jeszcze przed przyjazdem do Danii,
3. za pośrednictwem duńskiej placówki dyplomatycznej za granicą (Ambasada Królestwa Danii w Polsce, ul. Marszałkowska 142, 00-061 Warszawa).

Wniosek jest rozpatrywany na podstawie zawartych w nim informacji i załączników, a cały proces nie może trwać dłużej niż 3 tygodnie. Osoba spełniająca warunki otrzymuje powiadomienie na piśmie, tzw. opholdsregistreringsbevis. Osoba niespełniająca warunków otrzymuje odmowę na piśmie wraz z pouczeniem o terminie opuszczenia kraju i drodze odwoławczej.

W przypadku zmiany podstaw pobytu, należy uzyskać nowe zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu.

W przypadku decyzji odmownej zainteresowanym przysługuje możliwość złożenia zażalenia do duńskiego Urzędu ds. Cudzoziemców (Udlændingestyrelsen).

Zażalenie takie należy złożyć w terminie 7 dni od powiadomienia o negatywnej decyzji; do dnia rozstrzygnięcia zażalenia skarżący ma prawo pozostać w Danii.

KARTA STAŁEGO POBYTU

Po 5 latach nieprzerwanego pobytu w Danii można starać się o kartę stałego pobytu w Danii.

Mogą to zrobić osoby, które już mają zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu i są pełnoletnie (18 lat), a ponadto udowodnią, że przez cały okres pobytu (5 lat) nie stanowiły obciążenia dla duńskiego systemu socjalnego, nie figurują w rejestrze skazanych, ani nie mają zaległych zobowiązań finansowych wobec gminy i urzędu podatkowego.

Wszelkie formalności z tym związane załatwia się w regionalnym urzędzie administracji państwowej (*Statsforvaltningen*) właściwym dla aktualnego miejsca zamieszkania poprzez złożenie wniosku. Dokument ten różni się od zaświadczenia o rejestracji tym, że nie jest obowiązkowy i potwierdza prawo do pobytu na stałe bez żadnych warunków. Wszelkie informacje na ten temat, w tym o wymaganych dokumentach, znajdują się na stronie www.nyidanmark.dk – w zakładce *Permanent residence permit*.

NUMER CPR

CPR (skrót od *Det Centrale Personregister*) to Centralny Rejestr Osób. Numer CPR służy jednoznacznej identyfikacji osób i jest pełnym identyfikatorem w kontaktach z organami administracji państwowej i komunalnej, służbą zdrowia i wieloma instytucjami publicznymi.

Rejestracja w CPR pociąga za sobą daleko idące konsekwencje, w tym nabycie praw (np. prawa do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych) oraz obowiązków (np. obowiązek przerejestrowania samochodu na duńskie numery rejestracyjne).

Rejestracji w CPR podlegają osoby mieszkające w Danii oraz te, które nie mają miejsca zamieszkania w tym kraju, ale obowiązek rejestracji dotyczy ich ze względu na:

- powstanie ograniczonego obowiązku podatkowego w Danii (numer CPR wyłącznie dla celów identyfikacji podatkowej nadaje wówczas urząd podatkowy SKAT; jest to tzw. *Skattepersonnummer* – patrz niżej),
- objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym dla pracowników (numer CPR nadawany jest wówczas przez ATP),
- rejestrację w księgach kościelnych, np. w związku z urodzeniem lub chrztem w Danii (numer CPR nadawany jest wówczas przez parafie),
- wydanie szczególnego pozwolenia na pobyt w Danii (numer CPR nadawany jest wówczas przez Urząd ds. Cudzoziemców – *Udlændingestyrelsen*).

Numer CPR nadaje się ponadto automatycznie dzieciom urodzonym w Danii przez matki zarejestrowane w CPR jako mające miejsce zamieszkania w Danii.

Numeru CPR nie można nadać na żądanie lub jedynie dlatego, że dana osoba pragnie założyć konto bankowe w Danii.

Numer CPR składa się z cyfr utworzonych z daty urodzenia (według wzoru DDM-MRR) oraz czterech losowo wybranych cyfr. Przykładowo, numer 130465-1352 oznacza, że dana osoba urodziła się 13 kwietnia 1965 r. Ostatnia cyfra informuje o płci: parzysta oznacza kobietę, a nieparzysta – mężczyznę.

Numer CPR w związku z miejscem zamieszkania w Danii

W przypadku osób nieurodzonych w Danii numer CPR nadawany jest przede wszystkim w związku z przybyciem do Danii i uzyskaniem statusu osoby mającej miejsce zamieszkania w tym kraju (*bopælsregistreret*). O tym, czy daną osobę należy uznać za mającą miejsce zamieszkania w Danii, decyduje gmina (*kommune*) właściwa dla miejsca pobytu – w oparciu o kryteria zawarte w *Ustawie o CPR (CPR-loven)*.

Aby zostać zarejestrowanym w CPR jako osoba przybyła mająca miejsce zamieszkania w Danii (*bopælsregistreret*), należy osobiście zwrócić się do urzędu gminy (*kommune*) i udokumentować prawo pobytu w Danii. Obywatele państw Unii Europejskiej, w tym obywatele polscy, powinni okazać wydane przez regionalny urząd administracji państwowej (*Statsforvaltning*) zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE/EKG, udokumentować prawo do lokalu mieszkalnego lub prawo do przebywania w określonym miejscu w Danii (umowa najmu mieszkania, zakupu lokalu mieszkaniowego itp.). Należy okazać także swój paszport lub dowód osobisty. Jeśli pozostaje się w związku małżeńskim lub posiada się dzieci, powinno się także przedstawić odpis aktu małżeństwa i odpisy aktów urodzenia dzieci.

Wraz z zarejestrowaniem się w CPR jako osoba mająca miejsce zamieszkania w Danii, uzyskuje się prawo do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych – zgodnie z *Ustawą o zdrowiu publicznym (Sundhedsloven)*. Dowód ubezpieczenia zdrowotnego (*sundhedskort*, tzw. żółta karta) wraz z nadanym numerem CPR zostanie przysłany pocztą na adres miejsca zamieszkania danej osoby w Danii.

Zgodnie z *Ustawą o ochronie danych osobowych (Persondataloven)* każda osoba zarejestrowana w CPR ma prawo wglądu w informacje o sobie zgromadzone w CPR oraz prawo do bezpłatnego wypisu z CPR.

Ze względu na charakter i szczegółowość informacji zawartych w CPR ostrzega się przed podawaniem numeru CPR osobom trzecim.

Numer CPR dla celów identyfikacji podatkowej (skattepersonnummer)

Osoba niemająca miejsca zamieszkania w Danii, ale uzyskująca dochód w tym kraju podlega ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu (*begrænset skattepligt* – patrz niżej). Najczęściej dotyczy to osób czasowo zatrudnionych w Danii. SKAT nadaje takim osobom numer CPR z adnotacją, że jest to numer nadany wyłącznie dla potrzeb identyfikacji podatkowej. Osoba taka nie nabywa zatem prawa do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych z tytułu zamieszkania w Danii i nie otrzymuje karty ubezpieczenia zdrowotnego (*sundhedskort*), czyli tzw. żółtej karty. Ma natomiast prawo do takich samych świadczeń zdrowotnych jak obywatele duńscy, ponieważ skorzystała z wolności przepływu siły roboczej na mocy przepisów unijnych. Prawo do skorzystania ze świadczeń zdrowotnych należy udokumentować Europejską Kartą Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ) wydaną w Polsce lub innym państwie unijnym, czyli tzw. niebieską kartą. W przypadku późniejszego osiedlenia się takiej osoby w Danii i uzyskania statusu osoby mającej miejsce zamieszkania w tym kraju (i całkowity obowiązek podatkowy) nie nadaje się nowego numeru CPR, lecz zachowuje się numer nadany przez Urząd Podatkowy.

Razem z nadaniem numeru CPR dla celów identyfikacji podatkowej SKAT wystawia kartę podatkową (*skattekort*), z której wynika, jaką część dochodu (wyrażoną w %, tzw. *trækprocent*) należy odprowadzić na poczet podatku dochodowego. SKAT sporządza kartę podatkową w wersji elektronicznej, a pracodawca, który jest odpowiedzialny za odprowadzenie zaliczki na podatek dochodowy, uzyskuje elektroniczny dostęp do karty podatkowej wystawionej swojemu pracownikowi.

W celu dokonania rejestracji w CPR dla celów podatkowych i uzyskania karty podatkowej należy wypełnić **formularz 04.063** (*blanket 04.063*), dostępny na stronie www.skat.dk, a także wydrukować i załączyć kopię paszportu lub innego dowodu tożsamości ze zdjęciem wydanego przez organ władzy publicznej i zawierającego co najmniej następujące dane: imię i nazwisko, datę urodzenia, płeć, obywatelstwo i kraj pochodzenia. Jeśli osoba składająca wniosek pozostaje w związku małżeńskim, należy również załączyć odpis aktu małżeństwa. Wypełniony druk z załącznikami trzeba wysłać pocztą do najbliższej położonego z trzech urzędów podatkowych (*skattecenter*): Skattecenter Aarhus, Skattecenter Tønder albo Skattecenter København. Adresy urzędów znajdują się na ostatniej stronie formularza 04.063.

Druk 04.063 zawiera szereg szczegółowych pytań o warunki zatrudnienia oraz warunki lokalowe osoby wnioskującej i jej rodziny. W druku należy również podać wysokość składki z tytułu przynależności do organizacji branżowej/związku zawodowego (*fagligt kontingent*) oraz wysokość składki na ubezpieczenie od bezrobocia (*bidrag til a-kasse*) – o ile oczywiście dana osoba opłaca wymienione składki, jak również koszty dojazdu do miejsca pracy. Wszystkie te informacje są potrzebne do ustalenia, czy dana osoba podlega obowiązkowi podatkowemu w Danii i jaki procent wynagrodzenia należy odprowadzić jako zaliczkę na poczet podatku dochodowego. Po przyjęciu formularza SKAT może zażądać udokumentowania informacji w nim podanych, np. przedłożenia kopii umowy o pracę.

Nemkonto i NemID

Nemkonto to tzw. łatwe konto, na które instytucje publiczne wpłacają wszelkie zasiłki, świadczenia socjalne, wypłaty z funduszu urlopowego (*feriepenge*), zwroty podatku itp. Jest to z zasady osobiste konto bankowe danej osoby (w przypadku posiadania kilku kont należy jedno z nich określić jako Nemkonto i poinformować o tym SKAT). W ciągu kilku dni po zarejestrowaniu Nemkonta bank wysyła na adres właściciela specjalnym listem **NemID** kartę kodów jednorazowych, składającą się z 148 numerowanych 6-cyfrowych kluczy. Za pomocą takiego klucza można zalogować się na odpowiedniej stronie internetowej i uzyskać dostęp m.in. do: konta bankowego (Netbank – przelewy i płatności internetowe), Jobcenter, A-kasy, ATP, Pension Danmark oraz wielu innych serwisów i usług internetowych (www.borger.dk). **Duńska administracja dąży do maksymalnej cyfryzacji usług, więc bez NemID bardzo trudno jest dokonać wielu czynności.**

POSZUKIWANIE PRACY I PODJĘCIE ZATRUDNIENIA

Duński model rynku pracy różni się zasadniczo od systemów obowiązujących w pozostałych krajach europejskich, zatem nawet jeśli pracowałaś/eś już za granicą, zapoznaj się z poniższymi informacjami. Jest to podstawowy zestaw obowiązujących praw, a także swego rodzaju kryteriów, które możesz wykorzystać do oceny swojego przyszłego pracodawcy.

Osoby pracujące w Danii można najogólniej podzielić na 2 główne grupy. Pierwszą stanowią pracownicy będący członkami związków zawodowych (*fagforeninger*), w przypadku których **zasady pracy - m.in. wysokość wynagrodzenia, wymiar czasu pracy, minimalny czas urlopu, okres wypowiedzenia, kwestie związane z rozwiązywaniem sporów między pracownikiem a pracodawcą - regulują układy zbiorowe** (*overenskomster*) zawarte między związkami pracowników a pracodawców danego sektora gospodarki. Obowiązują one przez okres 3 lat, aż do następnych negocjacji. Ich zapisy muszą być całkowicie zgodne z ustawami obowiązującymi w Danii (m.in. z ustawą o zasadach bezpieczeństwa i higieny pracy, ustawą urlopową, ustawą o równouprawnieniu płci, ustawą o zakazie dyskryminacji itd.). Dotyczą wszystkich zatrudnionych, także tych niebędących członkami związków zawodowych, o ile pracodawca jest objęty układem zbiorowym.

Każdy branżowy układ zbiorowy to kilkudziesięciostronicowe opracowanie zawierające wszystkie niezbędne szczegóły dotyczące stosunku pracy i wynikające z obowiązujących ustaw. Jeśli chcesz zapoznać się z zasadami działania związków zawodowych w Danii, możesz skorzystać z polskojęzycznej strony www.workinfo.dk lub skontaktować się z polską infolinią: +45 72 22 33 99. Pamiętaj jednak, że nie wszystkie firmy są objęte układami zbiorowymi pracy.

Drugą grupę stanowią osoby, które nie należą do związków zawodowych, a pozostają w stosunku pracy z pracodawcą, który nie jest związany żadnym układem zbiorowym. Dla tych osób, inaczej niż w przypadku grupy opisanej powyżej, podstawowymi dokumentami regulującymi stosunek pracy, a także obowiązki oraz prawa pracowników i pracodawców są: **podpisana umowa o pracę w ramach ogólnie obowiązujących przepisów oraz zasad duńskiego**

prawa pracy. W Danii nie ma jednego aktu prawnego w postaci kodeksu pracy, który regulowałby relacje między pracodawcami i pracownikami czy wyznaczał minimalną płacę lub stawkę godzinową. Nie ma także jednej instytucji, która mogłaby w imieniu pracowników niezrzeszonych w związkach działać na rzecz ochrony interesów pracownika i interweniować w przypadku nieprzestrzegania przez pracodawcę ustaleń zawartych w umowie o pracę. Także konsul nie jest takim organem. Nie może on ingerować w sprawy dotyczące niewywiązywania się stron z zobowiązań wynikających z zawartych umów cywilnoprawnych (m.in. stosunek pracy, usługi turystyczne itp.).

Istnieją również takie grupy zawodów, których wykonywanie jest objęte odrębnymi przepisami. Dotyczy to przede wszystkim urzędników, tzw. pracowników kontraktowych (osób pracujących w handlu, magazynierów, pracowników biurowych, osób zarządzających zespołami, lekarzy, pielęgniarek, pomocy lekarskiej i dentystrycznej), pracowników wykonujących prace rolne oraz domowe (charakteryzujące się tym, że pracodawca w ramach wynagrodzenia zapewnia także wyżywienie i/lub zakwaterowanie).

POSZUKIWANIE PRACY

Podczas poszukiwania pracy należy korzystać z usług licencjonowanych (mających certyfikat Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej) agencji pośrednictwa pracy lub usług świadczonych poprzez **EURES** – Europejską Sieć Służb Zatrudnienia (punkty konsultacyjne znajdują się w każdym urzędzie pracy w Polsce).

Oferty duńskich pracodawców zainteresowanych rekrutowaniem pracowników z zagranicy znaleźć można na stronie www.eures.praca.gov.pl.

Kontakt z duńskimi pracodawcami poszukującymi pracowników – także tych z innych krajów UE – umożliwiają duńskie strony internetowe:

- www.workindenmark.dk,
- www.jobindex.dk,
- www.seasonalwork.dk (dotyczy pracy sezonowej),
- www.job-guide.dk,
- www.stepstone.dk,
- www.jobzonen.dk,

- www.ofir.dk,
- www.jobnet.dk.

Wszystkie wymienione strony są dostępne także w angielskiej wersji językowej i zawierają oferty pracy duńskich pracodawców. Można na nich zamieścić swoje CV w języku angielskim.

Wiarygodność ofert pracy i pracodawców

Podczas poszukiwania pracy w Danii należy wystrzegać się ofert, które nie zawierają żadnych szczegółów dotyczących pracy i jej warunków, a jedynie obietnice wysokich zarobków, zapewnienia o solidności firmy i jej wieloletnim doświadczeniu na duńskim rynku pracy itp., a jako kontakt podawany jest (co bardzo częste) tylko adres mailowy. Trzeba unikać także tych propozycji, w których uzyskanie pracy zależy od wcześniejszego wpłacenia depozytu.

Z dużą rozwagą należy podchodzić również do ofert uzależniających otrzymanie pracy w Danii od założenia jednoosobowej działalności gospodarczej w Polsce. Taka osoba jest później zatrudniana jako podwykonawca, który rzekomo określa warunki współpracy według swoich reguł. Jednak zakres zleczanych prac jest często inny niż w ogłoszeniu (np. roboty wysokościowe). Stwarza to realne niebezpieczeństwo, gdyż przed wyjazdem do takiej pracy należy wykupić ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków w pracy, w którym trzeba dokładnie określić rodzaj wykonywanej pracy. Jeśli poda się we wniosku ubezpieczeniowym rodzaj pracy inny od rzeczywistego, naraża się siebie lub rodzinę na odmowę wypłaty odszkodowania w razie nieszczęśliwego wypadku lub – co też się zdarza – śmierci.

Wiarygodność pracodawcy można sprawdzić:

- samodzielnie na stronie www.cvr.dk – w lewej (żółtej) części strony w okienku *Virksomhednavn* wpisuje się nazwę firmy, a w okienku *Personsøgning* – nazwisko i imię właściciela firmy (przydatna jest znajomość podstaw języka duńskiego),
- poprzez kontakt z duńskimi związkami zawodowymi.

Wiarygodność polskiej agencji pośrednictwa pracy można sprawdzić na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej: <http://www.kraz.praca.gov.pl>.

ZAWARCIE UMOWY O PRACĘ

Umowę o pracę lub – w przypadku działalności gospodarczej – o świadczenie usług należy zawierać w formie pisemnej, pozwala to uniknąć przyszłych problemów z rozliczeniem zakresu wykonanej pracy (usługi) i wysokością wynagrodzenia. **Obowiązek potwierdzenia warunków, na jakich strony zawarły umowę o pracę wynika z przepisów Unii Europejskiej, zgodnie z którymi każdy, kto pracuje powyżej 8 godzin tygodniowo przez co najmniej 1 miesiąc, musi od pracodawcy otrzymać pisemne potwierdzenie warunków umowy o pracę. Musi ona zostać doręczona w formie zrozumiałej dla pracownika najpóźniej po upływie miesiąca od momentu podjęcia pracy.**

Formy i treść umowy o pracę

W Danii obowiązują 4 podstawowe formy umowy o pracę: pisemne potwierdzenie, kontrakt, list i forma elektroniczna. Każda z nich musi zgodnie z prawem zawierać minimum 10 punktów:

1. określenie nazwy i siedziby pracodawcy (w tym numer CVR) oraz zatrudnionego (wraz z CPR),
2. określenie miejsca wykonywania pracy (może być ich kilka),
3. szczegółowy opis stanowiska i rodzaju wykonywanej pracy,
4. data rozpoczęcia pracy (w przypadku umowy na czas określony – także data jej zakończenia),
5. ferie, urlop – warunki i terminy nabywania praw oraz terminy wypłat z funduszu urlopowego,
6. okres wypowiedzenia umowy o pracę (może on wynikać z Ustawy o pracownikach najemnych *Funktionærloven* lub zapisów układu zbiorowego, a jeżeli w firmie nie ma takiego układu, to wszystkie szczegóły muszą być opisane w umowie),
7. wypłata, składki, bonusy i terminy z tym związane (data i częstotliwość wypłat oraz sposób wypłaty),

8. sposób zawiadomienia o wypowiedzeniu umowy,
9. określenie godzin pracy (od ... do ...),
10. określenie układu zbiorowego pracy obowiązującego w firmie (jeżeli takowy obowiązuje).

Oprócz ww. wymaganych prawem punktów w umowie o pracę powinny być zawarte także inne informacje ważne dla pracownika i pracodawcy – te dotyczące ubrania roboczego, przepisów BHP, pracy w weekendy itp., a także o sposobie, w jaki pracownik ma obowiązek powiadomić pracodawcę o chorobie i niezdolności do pracy. Należy pamiętać o tym, że wszelkie **zmiany w umowie o pracę muszą zostać dokonane w formie pisemnej - najpóźniej po miesiącu od wejścia w życie.**

ROZWIĄZANIE UMOWY O PRACĘ

Termin rozwiązania umowy o pracę zależy od jej rodzaju oraz od tego, czy dany pracownik/pracodawca jest objęty zapisami obowiązujących układów zbiorowych.

Jeśli dana osoba jest członkiem związków zawodowych, najlepiej skonsultować się z przedstawicielem związków w celu sprawdzenia legalności podjętej decyzji. W przypadku osób niebędących członkami związków reguły zakończenia stosunku pracy określa umowa o pracę.

Jeżeli pracownika zwalnia się nie z jego winy bez zachowania obowiązującego terminu wypowiedzenia, przedsiębiorstwo jest zobowiązane do wypłacenia mu odszkodowania w wysokości równowartości jego normalnego wynagrodzenia za pracę (w systemie godzinowym) za taką liczbę dni roboczych, o jaką nie dotrzymano okresu wypowiedzenia. Zasada ta dotyczy także pracownika, który nie dotrzymał obowiązującego terminu wypowiedzenia umowy.

Osoba, która straciła pracę, powinna w pierwszy dniu roboczym po utracie zatrudnienia zarejestrować się w urzędzie pracy (jobcentre). Jeżeli dana osoba w momencie zwolnienia była członkiem a-kasse (kasy ubezpieczenia od bezrobocia) i nabyła prawo do świadczenia z tytułu bezrobocia (*arbejdsløshedsdagpenge*), pracodawca jest zobowiązany do wypłaty świadczenia za pierwsze 3 dni bezrobocia (tzw. *G-dage*)

Zawód regulowany to działalność zawodowa lub zespół działalności zawodowych, których podjęcie, wykonywanie lub jeden ze sposobów wykonywania wymaga, bezpośrednio bądź pośrednio, na mocy przepisów posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych. W szczególności używanie tytułu zawodowego zastrzeżonego na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dla osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe stanowi sposób wykonywania działalności zawodowej. Możliwość wykonywania pracy w ramach zawodu regulowanego wymaga uznania posiadanych kwalifikacji zawodowych przez duńskie instytucje nadzorujące.

Przykładowe zawody regulowane w Danii to: pielęgniarka, dentysta, elektryk, lekarz, strażak, rybak, prawnik, agent nieruchomości, pilot, weterynarz, tłumacz. Pełną listę zawodów oraz szczegółowe informacje na temat nadzorujących instytucji oraz wymogów formalnych można znaleźć na stronie internetowej duńskiego Ministerstwa Nauki, Innowacji oraz Edukacji Wyższej pod adresem:

<http://fivu.dk/en/education-and-institutions/recognition-and-transparency/regulated-professions/list-of-regulated-professions>

Celem uznania kwalifikacji zazwyczaj wymagane jest przesłanie deklaracji/listu/wniosku (w zależności od wymogów danej instytucji). Przykładowo, osoba starająca się o uzyskanie pozwolenia na tymczasowe wykonywanie zawodu dentystry w Danii powinna złożyć:

- Podpisaną deklarację potwierdzającą zamiar tymczasowego świadczenia usług w Danii,
- Fotokopię dokumentu poświadczającego narodowość,
- Certyfikat potwierdzający uprawnienia do wykonywania zawodu i brak jakichkolwiek przeciwwskazań, nawet tymczasowych,
- Poświadczony fotokopie dokumentów potwierdzających dorobek i kwalifikacje zawodowe. Świadectwa w języku angielskim, norweskim lub szwedzkim nie wymagają tłumaczenia. Dokumenty w pozostałych językach muszą zostać przetłumaczone przez tłumacza przysięgłego na język

duński lub angielski. W przypadku zawodów takich jak dentysta, pielęgniarka, lekarz, położna, weterynarz czy farmaceuta nie są wymagane tłumaczenia przysięgłe,

- Dokumentacja zmiany nazwiska/certyfikat małżeństwa (jeśli potrzebny).

W sytuacji, kiedy dany zawód czy kwalifikacje nie są regulowane przez państwo pochodzenia, pracownik musi wykazać się w Danii dowodem na to, że przepracował przynajmniej 2 lata w wykonywanym zawodzie podczas ostatnich 10 lat

Czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku może wynieść do 3 miesięcy (w szczególnych przypadkach zastrzega się możliwość wydłużenia oczekiwania do 4 miesięcy). Złożenie niektórych wniosków może wiązać się z kosztami, które musi ponieść pracownik, przykładowo: pielęgniarz – 313 koron. W przypadku odrzucenia wniosku ubiegający się powinien otrzymać uzasadnienie oraz ścieżkę odwoławczą od decyzji.

Informacje na temat uznawania kwalifikacji zawodowych można uzyskać w Danish Agency for Higher Education (tel. (+45) 72 31 7800, e-mail: kontaktpunkt@ufm.dk).

Należy pamiętać, że duńska instytucja może uzależnić uznanie kwalifikacji zawodowych od zastosowania przez wnioskodawcę środka wyrównawczego (przystąpienia do testu umiejętności lub odbycia stażu adaptacyjnego trwającego nie dłużej niż trzy lata) w następujących trzech przypadkach:

- okres kształcenia był co najmniej o rok krótszy od okresu wymaganego w przyjmującym państwie członkowskim,
- kształcenie, które wnioskodawca odbył, obejmowało materiał zasadniczo różniący się od tego, którego opanowanie jest podstawą uzyskania dokumentu potwierdzającego posiadanie kwalifikacji w przyjmującym państwie członkowskim,
- na zawód regulowany w przyjmującym państwie członkowskim składają się jedna lub więcej regulowanych działalności zawodowych, które nie wchodzą w zakres odpowiadającego mu zawodu w rodzimym państwie członkowskim wnioskodawcy, a różnica ta polega na specyficznym pro-

gramie kształcenia wymagany w przyjmującym państwie członkowskim, który obejmuje materiał zasadniczo różniący się od objętego kształceniem, które ukończył wnioskodawca.

Przykładowe instytucje, do jakich mogą zgłosić się pracownicy wybranych zawodów regulowanych:

- Elektryk – Danish Safety Technology Authority, Nørregade 63, 6700 Esbjerg (+45) 33732000; <http://www.sik.dk/>
- Lekarz, pielęgniarka/pielęgniarz/dentysta – Danish Health Authority, Islands Brygge 67, 2300 København S, (+45) 72227400; <http://www.sst.dk>

KONFLIKT Z PRACODAWCĄ

Zdarza się, że dochodzi do konfliktu między pracodawcą a pracownikiem. Przyczynami konfliktów mogą być m.in.:

- brak (niedoręczenie pracownikowi) umowy o pracę w przewidzianym terminie (do 1 miesiąca od rozpoczęcia pracy) i tym samym zmuszanie do pracy „na czarno”,
- nieprzestrzeganie przez pracodawcę wysokości i terminów wypłaty wynagrodzenia,
- niedoręczanie pracownikom odcinków wypłat (*lønsedel*),
- potrącanie z wynagrodzenia kwot niewynikających z umowy o pracę (np. kosztów zakwaterowania w przypadku korzystania z miejsca zakwaterowania będącego w dyspozycji pracodawcy),
- nieodprowadzanie przez pracodawcę należnych składek emerytalnych czy na fundusz urlopowy, zaniżanie liczby przepracowanych godzin itp.,
- brak ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków (każdy pracodawca ma obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków dla swoich pracowników).

ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTU Z PRACODAWCĄ

Każdą sytuację sporną należy najpierw próbować wyjaśnić u źródła, czyli u pracodawcy. Zaleca się wysłanie listu poleconego lub maila z wyraźnym wskazaniem naruszonych zasad. Kopię korespondencji – to bardzo ważne! – należy zachować dla siebie. Dopiero gdy pracodawca unika rozmowy, wykazuje złą wolę i brak chęci rozwiązania powstałego konfliktu, należy niezwłocznie:

- w kwestiach związanych z nieprzestrzeganiem przepisów wynikających z ustawy o **BHP**, takich jak **czas pracy, warunki pracy, bezpieczeństwo** – zgłosić się do Duńskiego Urzędu Inspekcji Pracy (*Arbejdstilsynet*), który w odpowiedzi na zgłoszenie pracownika może przeprowadzić kontrolę pracodawcy. Numer telefonu – 7012 1288, e-mail: at@at.dk,
- w przypadku wątpliwości dotyczących odprowadzania przez pracodawcę **składek na podatek dochodowy lub fundusz emerytalny lub urlopowy** – sprawdzić swój odcinek wypłaty (*lønsedel*); zobaczyć, czy pobierane są składki na **A-SKAT, Feriepenge, ATP i AM-bidrag**, a w razie problemów skontaktować się z prawnikiem,
- **gdy pracodawca spóźnia się z wypłatą wynagrodzenia – w formie pisemnej (e-mail, list polecony) poprosić o wypłatę. Wniosek o wypłatę wynagrodzenia należy wysłać w ciągu maksymalnie 7 dni po dacie, kiedy wypłata powinna nastąpić zgodnie z umową.**

W przypadku dalszego niewypłacania wynagrodzenia, zerwania kontraktu pracy lub niewywiązywania się przez pracodawcę z innych zapisów umowy o pracę należy skontaktować się:

- osoby będące członkami związków zawodowych – z najbliższym oddziałem związków zawodowych, w którym można uzyskać pomoc.
- osoby niebędące członkami związków zawodowych – z prawnikiem, który może w imieniu poszkodowanego podjąć działania zmierzające do uregulowania sytuacji.

Obecnie związki zawodowe zrzeszone w LO (*Landsorganisationen*) mając na uwadze przede wszystkim przestrzeganie obowiązującego prawa i kształ-

towanie właściwych stosunków pomiędzy pracownikami a pracodawcami, podejmują działania w każdym przypadku naruszania zasad określonych w układach zbiorowych. Dlatego też, choć przynależność do związków zawodowych nie jest warunkiem niezbędnym do uzyskania pomocy, warto do nich należeć – szczególnie gdy planuje się dłuższy pobyt w Danii – ponieważ powyższe przypadki niesolidności pracodawcy traktowane są przez związki priorytetowo. Związki zawodowe mają swoich prawników, którzy prowadzą sprawy bezpłatnie i bez zbędnej zwłoki – z reguły całe postępowanie kończy się po 4-5 tygodniach od wniesienia sprawy (gdy sprawa kierowana jest do sądu pracy, czas ten się wydłuża).

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ZDROWOTNE

UBEZPIECZENIE ZDROWOTNE

Do świadczeń zdrowotnych uprawnione są wszystkie zarejestrowane osoby mieszkające w Danii (mające numer CPR z adresem zamieszkania). Fizycznym odzwierciedleniem posiadania uprawnień do świadczeń zdrowotnych jest tzw. żółta karta. W Danii funkcjonują dwie kategorie ubezpieczenia zdrowotnego: grupa 1 (pacjent jest przypisany do konkretnego lekarza rodzinnego) i grupa 2 (pacjent sam wybiera sobie lekarza, a lekarz sam ustala wysokość honorarium).

Świadczenia z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego obejmują w Danii:

- leczenie przez wybranego lekarza rodzinnego i lekarza specjalistę (skierowanie wydaje lekarz rodzinny),
- wybrane rodzaje leczenia stomatologicznego, leczenie fizjoterapeutyczne zlecone przez lekarza, opiekę chiropraktyka, opiekę podologa zleconą przez lekarza – dla określonych grup pacjentów,
- psychoterapię zleconą przez lekarza – dla określonych grup pacjentów,
- dopłatę do leków,
- dopłatę do preparatów odżywczych (przepisanych przez lekarza).

Leczenie szpitalne

W razie potrzeby leczenia szpitalnego pacjenta z reguły kieruje się do miejscowo właściwego szpitala. Można jednak, w ramach wolnych miejsc, dowolnie zmienić szpital spośród wszystkich publicznych szpitali zajmujących się danym rodzajem leczenia. Leczenie jest bezpłatne, lecz wymaga skierowania od lekarza. Wyjątek stanowią jedynie sytuacje nieprzewidziane i bezpośrednio zagrażające życiu, takie jak np. wypadki i ostre nawroty zdiagnozowanej wcześniej choroby.

W Danii nie ma leków bezpłatnych, istnieje jednak system dopłat do leków, który wygląda następująco:

Suma rocznych wydatków na leki w DKK	Wysokość zwrotu w %
do 950	0
950-1565	50
1565-3390	75
powyżej 3390	85

Naliczanie odbywa się w automatycznie w centralnym rejestrze, a pacjent otrzymuje przy zakupie paragon kasowy, na którym uwidocznione są poszczególne progi jego wydatków.

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU URODZENIA LUB ADOPCJI DZIECKA (LØN UNDER BARSEL LUB BARSELDAGPENGE)

Niektórzy pracodawcy wypłacają wynagrodzenie osobom pozostającym na urlopie w związku z urodzeniem się dziecka. Należy upewnić się, czy według umowy o pracę lub obowiązującego układu zbiorowego ma się prawo do wynagrodzenia (*løn*) czy świadczenia socjalnego (*barseldagpenge*). Jeżeli pracodawca wypłaca pracownikowi pozostającemu na urlopie w związku z urodzeniem się dziecka wynagrodzenie, wówczas taki pracodawca uzyska (częściową) refundację wypłaconego wynagrodzenia ze środków publicznych w wysokości świadczenia (*barseldagpenge*), które pracownik otrzymałby, gdyby nie był uprawniony do wynagrodzenia w czasie urlopu w związku z urodzeniem się dziecka

Świadczenia z tytułu urodzenia się dziecka dostępne są dla pracowników najemnych i osób prowadzących własną działalność gospodarczą, a także

dla osób pomagających współmałżonkom. Do świadczenia z tytułu ciąży i porodu lub adopcji uprawniona jest w Danii każda kobieta, która w okresie poprzedzającym urlop macierzyński była zatrudniona przez minimum 13 tygodni i przepracowała co najmniej 120 godzin lub spełnia warunki pozwalające uznać ją za osobę prowadzącą działalność na własny rachunek. Oprócz świadczeń rzeczowych (darmowa opieka położnicza, badania prenatalne, bezpłatny transport na badania i poród) kobiecie, a częściowo także mężczyźnie, wypłacane jest również świadczenie pieniężne z tytułu urodzenia się dziecka w okresie, w którym przebywa na urlopie macierzyńskim. Świadczenie to może być wypłacane matce już od 4. tygodnia przed planowanym terminem porodu i kontynuowane przez 46 tygodni po urodzeniu dziecka. Ojciec dziecka ma prawo do dwutygodniowego urlopu z tytułu urodzenia się dziecka i może z niego skorzystać w okresie 14 tygodni po urodzeniu.

Wysokość świadczenia jest obliczana na podstawie godzinowej stawki wynagrodzenia i liczby godzin pracy. Może wynieść maksymalnie 4245 DKK brutto tygodniowo (w 2017 r.). W przypadku osób prowadzących działalność na własny rachunek wysokość świadczenia oblicza się na podstawie dochodów osiągniętych z działalności; nie może ona jednak być większa od stawki maksymalnej dla pracowników najemnych (4245 DKK brutto/tydzień w 2017 r.).

ŚWIADCZENIA CHOROBY (LØN UNDER SYGDOM LUB SYGEDAGPENGE)

Podobnie jak w przypadku świadczeń z tytułu urodzenia się dziecka należy upewnić się, czy według umowy o pracę lub obowiązującego układu zbiorowego ma się prawo do wynagrodzenia (*løn*) czy świadczenia socjalnego (*sygedagpenge*) z powodu choroby. Jeżeli pracodawca wypłaca pracownikowi nieobecnemu z powodu choroby wynagrodzenie, wówczas taki pracodawca uzyska (częściową) refundację wypłaconego wynagrodzenia ze środków publicznych w wysokości świadczenia (*sygedagpenge*), które pracownik otrzymałby, gdyby nie był uprawniony do wynagrodzenia w czasie nieobecności z powodu choroby.

Świadczenia chorobowe przysługują wszystkim osobom pobierającym wynagrodzenie oraz uzyskującym tzw. dochód zastępczy (np. świadczenie z tytułu bezrobocia – *arbejdsløshedsdagpenge*) lub inny dochód z działalności zawodowej (gospodarczej), o ile dochody te podlegają opodatkowaniu w Danii

oraz przepracowały określoną w przepisach ilość godzin (patrz niżej) w okresie bezpośrednio poprzedzającym nieobecność w pracy z powodu choroby.

W przypadku osób zatrudnionych świadczenie chorobowe wypłacane jest przez pracodawcę od pierwszego dnia choroby, pod warunkiem że dana osoba została zatrudniona minimum 8 tygodni przed rozpoczęciem choroby i w tym czasie przepracowała co najmniej 74 godziny. Pracodawca wypłaca to świadczenie przez 30 pierwszych dni choroby. Jeżeli choroba trwa dłużej, świadczenie jest wypłacane przez władze lokalne – pod warunkiem że przez 6 miesięcy poprzedzających chorobę utrzymywało się kontakt z rynkiem pracy i przepracowało się w tym okresie minimum 240 godzin. Świadczenie to przysługuje także osobom mającym ubezpieczenie od bezrobocia (członkowie *a-kasse*), jak również prowadzącym działalność na własny rachunek, ale w tym przypadku dopiero po 2 tygodniach choroby – pod warunkiem że działalność gospodarcza stanowiła główne zajęcie danej osoby przez co najmniej 18,5 godzin tygodniowo w ciągu 12 miesięcy bezpośrednio poprzedzających nieobecność w pracy. Na okres pierwszych 2 tygodni choroby można wykupić dobrowolne ubezpieczenie.

O każdej chorobie i związanej z nią nieobecności w pracy należy niezwłocznie poinformować pracodawcę. Powinno to nastąpić nie później niż 2 godziny po planowej porze rozpoczęcia pracy, chyba że układ zbiorowy (jeśli obowiązuje w firmie) lub umowa o pracę określają inny tryb i terminy. Można to zrobić telefonicznie (także SMS-em) lub mailowo. Ważne, aby zachować dla siebie dowód lub kopię prowadzonej korespondencji. Nieprzestrzeganie tych terminów powoduje **ustratę prawa do świadczenia pieniężnego za okres zwłoki**. Pracodawca może również zażądać jak najszybszego dostarczenia pisemnego potwierdzenia (zaświadczenie lekarskie), że nieobecność w pracy jest wynikiem choroby.

Wysokość świadczenia chorobowego, w przypadku pracowników najemnych, oblicza się na podstawie wynagrodzenia godzinowego, do którego byliby uprawnieni, gdyby nie zachorowali. Świadczenie może wynieść maksymalnie 4245 DKK/tydzień (w 2017 r.), a wypłata następuje co tydzień. W przypadku osób prowadzących działalność na własny rachunek wysokość świadczenia zależy od dochodu uzyskiwanego z prowadzonej działalności, nie może jednak być wyższa od kwoty wymienionej powyżej.

Świadczenie płatne z dołu jest wypłacane co tydzień. Władze lokalne mają obowiązek monitorowania wszystkich pracowników przebywających na tzw.

urlopie chorobowym i sprawdzania, czy zachowują oni kontakt ze swoim rynkiem pracy. W myśl przepisów choremu nie wolno opuszczać miejsca zamieszkania, np. wyjeżdżać z miasta lub za granicę, chyba że w związku z leczeniem. Naruszenie tej zasady powoduje wstrzymanie wypłaty świadczenia, jak również obowiązek zwrotu świadczenia już wypłaconego. Pierwszej kontroli należy spodziewać się w ciągu 8 tygodni od zachorowania. Każdy przypadek traktowany jest indywidualnie, zgodnie z opracowanym planem dalszego postępowania. Im dłuższa choroba, tym więcej kontroli.

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU WYPADKÓW PRZY PRACY I CHOROÓB ZAWODOWYCH

Świadczenie to przysługuje osobom zatrudnionym na umowę o pracę i ubezpieczonym (przez pracodawcę lub we własnym zakresie) od następstw nieszczęśliwych wypadków i chorób zawodowych. Powstałe obrażenia lub stan chorobowy muszą być konsekwencją wypadku zaistniałego w pracy (nie obejmuje to zdarzeń, do których doszło w drodze do pracy i z pracy), a choroba musi być ujęta w specjalnym wykazie chorób określonym przez Agencję ds. Ubezpieczenia Zawodowego Rynku Pracy (Arbejdsmarkedets Erhvervssikring).

W zakres świadczenia wchodzi:

1. leczenie, rehabilitacja ruchowa, sprzęt i wyposażenie, ale jedynie wtedy, gdy nie są one pokrywane w ramach świadczeń powszechnych. Agencja ds. Ubezpieczenia Zawodowego Rynku Pracy (Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) określa także, czy w przyszłości konieczne będą dalsze wydatki na opiekę, leki, sprzęt medyczny i wyposażenie – jeżeli tak, to wypłaca się świadczenie jednorazowe,
2. rekompensata z tytułu utraty zdolności zarobkowych, mająca na celu zrekompensowanie dochodów utraconych w wyniku wypadku przy pracy. Wysokość rekompensaty jest równa różnicy między dochodem, jaki mógłby osiągnąć ubezpieczony gdyby, nie padł ofiarą wypadku lub choroby zawodowej, a dochodem, który mógłby otrzymać, jeśli wziąć pod uwagę wypadek lub chorobę. Utrata zdolności zarobkowych musi być większa niż 15%. Całkowita niezdolność do pracy daje prawo do 83% rocznego wynagrodzenia, jednak nie więcej niż 516 tys. DKK rocznie,

3. rekompensata z tytułu trwałego uszczerbku na zdrowiu, przyznawana w przypadku stałych utrudnień w życiu codziennym będących medycznymi następstwami wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Rekompensata ta jest wypłacana jednorazowo, a jej wysokość zależy od stopnia trwałego uszczerbku na zdrowiu (inwalidztwa), określonego na podstawie specjalnych tabel. Stopień trwałego uszczerbku na zdrowiu określa „*Arbejdsmarkedets Erhvervssikring* w oparciu o specjalne atesty zdrowotne wypełniane przez lekarza,
4. rekompensata z tytułu śmierci głównego żywiciela rodziny, przyznawana współmałżonkowi lub innym pozostałym przy życiu członkom rodziny. Jej poziom ustala się z uwzględnieniem zdolności pozostałych członków rodziny do zaspokojenia własnych potrzeb i może być wypłacana przez okres maksymalnie 10 lat. Wysokość rekompensaty wynosi 30% rocznego wynagrodzenia, które ubezpieczony otrzymywał przed śmiercią. Dziecko do 18. roku życia (lub 21., jeżeli nadal się uczy lub szkoli) otrzymuje zazwyczaj 10% rocznego wynagrodzenia ubezpieczonego. W przypadku osoby samotnie wychowującej dzieci jest to 20%.

Pracodawca jest zobowiązany niezwłocznie zgłosić każdy wypadek do swojego towarzystwa ubezpieczeniowego lub Urzędu ds. Wypadków przy Pracy i Chorób Zawodowych (*Arbejdsskadestyrelsen*). Może to także uczynić poszkodowany lub członek rodziny ofiary - najlepiej w formie pisemnej. O tym, czy miał miejsce wypadek przy pracy, czy pojawiła się choroba zawodowa oraz czy przysługuje odszkodowanie i w jakiej wysokości, decyduje *Arbejdsmarkedets Erhvervssikring* (www.aes.dk). W ciągu 4 tygodni (dla osób zamieszkałych w innym państwie – 6 tygodni) od doręczenia tej decyzji adresatowi przysługuje odwołanie (zażalenie) do Krajowej Rady Arbitrażowej ds. Ubezpieczeń Społecznych – *Ankestyrelsen* (www.ast.dk). Decyzja podjęta po rozpatrzeniu odwołania jest ostateczna i obowiązująca.

Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy są wypłacane przez właściwe dla pracodawcy towarzystwo ubezpieczeniowe, a w przypadku chorób zawodowych – przez *Arbejdsmarkedets Erhvervssikring*.

ŚWIADCZENIA RODZINNE (FAMILIEYDELSER)

Familieydelse obejmuje dwa rodzaje wolnych od podatku świadczeń: powszechne świadczenie rodzinne (*børne-og ungedelse*) oraz wypłacane w szczególnych wypadkach (*børnetilskud*).

Børne- og ungedelse jest wypłacane na dziecko przebywające w Danii, jeżeli rodzic lub inna osoba, która posiada władzę rodzicielską jest objęta całkowitym obowiązkiem podatkowym w Danii (np. z tytułu zameldowania w CPR z miejscem zamieszkania w Danii). Dodatkowym warunkiem jest wykazanie, że co najmniej jeden z rodziców mieszkał lub pracował w Danii przez minimum 2 lata w ciągu ostatnich 10 lat (dotyczy zarówno obywateli Danii, jak i obcokrajowców). Możliwe jest też przyznanie prawa do børne- og ungedelse gdy dziecko mieszka w innym kraju UE. W tym przypadku należy skontaktować się z *Udbetaling Danmark*, instytucją, która od 1 marca 2013 r. koordynuje wypłatę świadczeń rodzinnych i socjalnych: *Udbetaling Danmark, Familieydelse, Kongens Venge 8, 3400 Hillerød*, tel. 70 12 80 62. W przypadku okresów zamieszkania lub zatrudnienia w Danii krótszych niż 2 lata świadczenie jest mniejsze i wynosi: po 6 miesiącach – 25%, po 12 miesiącach – 50%, po 18 miesiącach – 75% kwoty świadczenia. Wysokość wypłacanego świadczenia *børne-og ungedelse* jest różna w zależności od wieku dziecka i wynosi w 2017 roku:

- 0-2 lata – 4491 DKK/kwartał,
- 3 – 6 lat – 3555 DKK/kwartał,
- 7-14 lat – 2796 DKK/kwartał,
- 15-17 lat – 932 DKK/miesiąc.

Świadczenie jest wypłacane kwartalnie (z góry) na wszystkie dzieci poniżej 18. roku życia (na młodzież pomiędzy 15. a 17. rokiem życia – miesięcznie, z góry). Wypłata następuje w pierwszym kwartale po zaakceptowaniu wniosku.

Inne świadczenia rodzinne – *børnetilskud* – wypłacane są automatycznie w szczególnych wypadkach, np. śmierć jednego z rodziców, (*børnetilskud ved kun én forælder*), gdy jedno lub oboje rodziców pobiera emeryturę państwo-

wą (*folkepension*) bądź rentę inwalidzką (*førtidspension*) oraz kiedy kobieta rodzi więcej niż jedno dziecko (*børnetilskud ved flerbørnsfødsel*). W innych przypadkach należy wnioskować o przyznanie świadczenia, np. kiedy dziecko pozostaje na wyłącznym utrzymaniu jednego z rodziców (*børnetilskud til enlige*), jeśli rodzic uczy się (*børnetilskud til forældre under uddannelse*) lub w przypadku adopcji zagranicznej (*adoptionstilskud*). Większość *børnetilskud* wypłacana jest w kwocie podstawowej (*ordinært børnetilskud*) albo podwyższonej (*særligt børnetilskud*) zależnie od okoliczności. *Adoptionstilskud* jest wypłatą jednorazową.

Świadczenia rodzinne wypłacane są 20 stycznia, 20 kwietnia, 20 lipca i 20 października.

POMOC SPOŁECZNA (KONTANTHJÆLP)

Zdarza się, że osoba dorosła ze względu na szczególne okoliczności nie posiada wystarczających środków, by zaspokoić potrzeby swoje lub swojej rodziny. Można wtedy złożyć wniosek o pomoc socjalną. Ten rodzaj świadczenia jest dostępny dla osób dorosłych, które znalazły się w trudnej sytuacji materialnej ze względu na nieprzewidziane okoliczności, takie jak np. nagła utrata pracy, choroba, macierzyństwo, rozwód. Podstawa wymiaru pomocy społecznej dla rodziców z dziećmi mieszkających w Danii wynosi 80% maksymalnego świadczenia z tytułu bezrobocia, a dla osób bezdzietnych – 60% podstawy wymiaru. Wniosek składa się w urzędzie gminy właściwym dla miejsca zamieszkania lub poprzez stronę www.borger.dk (niezbędne są: znajomość języka duńskiego w stopniu umożliwiającym poruszanie się po stronie oraz NemID).

Kontanthjælp nie jest formą zasiłku dla bezrobotnych. W Danii, aby uzyskać świadczenie z tytułu bezrobocia, konieczne jest wstąpienie do kasy ubezpieczenia od bezrobocia (a-kasse) oraz regularne opłacanie składek ubezpieczeniowych.

Osoby pobierające *kontanthjælp* muszą akceptować propozycje uczestnictwa w działaniach aktywizujących i zwiększających możliwość integracji. Każdy wniosek jest rozpatrywany indywidualnie, a przedstawione w nim informacje o stanie majątkowym są bardzo szczegółowo weryfikowane. Nie bierze się pod uwagę kwot do 10 tys. DKK w przypadku osób samotnych i 20 tys. DKK w przypadku małżeństw. W indywidualnych przypadkach niektóre do-

chody z pracy oraz aktywa mogą – na mocy decyzji władz lokalnych – nie być brane pod uwagę. Utrata pracy nie może nastąpić z winy pracownika, tzn. zwolnienie musi być wynikiem np. redukcji czy zamknięcia firmy. Pomoc nie jest przyznawana studentom, którzy otrzymują tzw. SU. Również jeśli dana osoba otrzymuje wypłaty z kasy ubezpieczenia od bezrobocia *a-kasse*, nie może otrzymywać tego rodzaju pomocy.

Dodatek mieszkaniowy (boligsikring)

Jest on zasadniczo przyznawany emerytom, dla których Dania jest głównym i podstawowym miejscem zamieszkania. Ponadto mieszkanie beneficjenta musi spełniać określone wymogi techniczne i standardy (obligatoryjna obecność kuchni). Wysokość dodatku mieszkaniowego jest zawsze określana indywidualnie i zależy od dochodów gospodarstwa domowego. Wniosek należy składać w urzędzie gminy właściwym dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Świadczenie to może zostać przyznane także osobom niebędącym emerytami.

Opieka długoterminowa (hjemmehjælp)

Ten rodzaj świadczenia (opieki) przysługuje osobom, które ze względu na stan zdrowia (fizycznego lub psychicznego) muszą pozostać w domu i nie są w stanie samodzielnie wykonywać podstawowych czynności życiowych. Gmina (Komuna) właściwa dla miejsca zamieszkania ocenia, czy zachodzi potrzeba otoczenia danej osoby taką formą opieki i ewentualnie w jakim zakresie. Opieka jest świadczona tak długo, jak to konieczne.

WYNAJEM MIESZKANIA

37

Gwarancję bezpiecznego najmu stanowi prawidłowo sporządzony kontrakt. Przed podpisaniem kontraktu zaleca się konsultację z prawnikiem.

Umowa najmu (Lejekontrakt) powinna zostać zawarta **w formie pisemnej**. W tym celu można wykorzystać dostępny w internecie formularz o nazwie **Typeformular A, 9. Udgave**, autoryzowany przez Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (Ministerstwo ds. Miast, Mieszkań i Obszarów Wiejskich). Umowę powinny podpisać obie strony.

Przed podpisaniem umowy szczególną uwagę trzeba zwrócić na § 11 – postanowienia szczególne. To właśnie warunki i ustalenia zawarte w tym paragrafie są najczęstszym źródłem konfliktów przy wypowiedzeniu czy zakończeniu umowy najmu, dlatego warto je skonsultować.

Wynajmujący nie ma obowiązku zgłoszenia wynajmu ani zameldowania osoby, która zamieszka w wynajmowanym lokalu. Najemca sam musi dokonać meldunku/rejestracji we właściwym urzędzie gminy.

Wynajmujący nie może zabronić najemcy meldunku pod adresem, w którym znajduje się wynajmowany lokal.

Obowiązek podatkowy z tytułu wynajmu mieszkania spoczywa na jego właścicielu.

Depozyt

Maksymalna wysokość depozytu jest równa trzykrotności kwoty czynszu netto. Umowa może także przewidywać uiszczenie przez najemcę 3-miesięcznej opłaty z góry na poczet czynszu. Depozyt w całości nie może więc przekroczyć wartości 6-miesięcznego czynszu netto.

Podstawowe prawa i obowiązki najmującego powinny być zawarte w umowie. Zasady najmu są ponadto regulowane *Ustawą o najmie (Lejeloven)*. Trzeba zawsze pamiętać o tym, że głównym obowiązkiem najemcy jest odpowiedzial-

ność za utrzymanie wynajmowanego mieszkania lub domu w odpowiednim stanie, jak również dopilnowanie, aby osoby tam przebywające – np. rodzina czy goście – również zachowywały się odpowiedzialnie.

Rodzaje najmu

Mieszkanie lub dom można wynająć na czas nieograniczony z ustalonym okresem wypowiedzenia z obu stron lub na czas ograniczony, bez terminu wypowiedzenia dla stron umowy. Czas wynajmu kończy się w takim wypadku z datą z góry ustaloną w kontrakcie.

Mieszkanie lub dom można całkowicie lub częściowo wynająć od innego najemcy (*fremleje*). Tego typu podnajem może trwać maksymalnie 2 lata i musi zostać zaakceptowany przez głównego wynajmującego, w szczególności gdy dotyczy całego mieszkania. Jeżeli 2-letni okres podnajmu nie jest wyraźnie zaznaczony w kontrakcie, to po upływie dwóch lat zamieszkania podnajemca uzyskuje prawnie do najmu danego lokalu jako najemca na czas nieograniczony.

Rozwiązanie umowy/wypowiedzenie

Rozwiązanie umowy przez wypowiedzenie może dokonać zarówno najemca, jak i wynajmujący – zawsze w formie pisemnej. Wynajmujący ma obowiązek wskazania powodu wypowiedzenia, który musi wynikać z *Ustawy o najmie (Lejeloven)*. Inne powody wypowiedzenia nie są wiążące. Najemca może złożyć wymówienie bez uzasadnienia, ale zgodnie z ustalonymi w umowie warunkami czasowymi.

W przypadku umowy na czas określony nie ma możliwości wypowiedzenia.

Zerwanie i unieważnienie umowy

Istnieje zasadnicza różnica między wypowiedzeniem a unieważnieniem umowy. Zerwanie umowy to wycofanie się jednej ze stron umowy ze skutkiem natychmiastowym jako reakcja na niedotrzymanie zobowiązań przez drugą stronę. Strona, która zrywa umowę żąda jej unieważnienia. Najczęstsze powody zerwania umowy to brak lub opóźnienie płatności czynszu czy złamanie innych ustaleń zawartych w umowie.

W każdej gminie znajduje się *Huslejenævnet* – instytucja, której zadaniem jest pośrednictwo w rozwiązywaniu konfliktów między wynajmującym i najemcą (w przypadku wynajmu prywatnego). Jeżeli pomoc udzielona przez *Huslejenævnet* jest nieskuteczna, sprawa najczęściej trafia do sądu (*Boligretten*). Dzieje się tak również wtedy, gdy *Huslejenævnet* uzna, że istnieje potrzeba przedstawienia dowodów lub przesłuchania świadków.

Huslejenævnet zajmuje się takimi sprawami, jak:

1. regulacja wysokości czynszu, rozliczenia zużycia wody i ogrzewania,
2. obowiązek utrzymywania i odnawiania wynajmowanego lokalu podczas trwania wynajmu,
3. obowiązek najemcy do oddania lokalu w odpowiednim stanie (po zakończeniu wynajmu),
4. sprawy dotyczące zwrotu depozytu,
5. podwyższanie czynszu z powodu remontów, renowacji i ulepszeń lokalu (regulowane przepisami),
6. sprawy związane z wysokością opłat za korzystanie ze wspólnej anteny i dostępu do internetu,
7. sprawy dotyczące wysokości depozytu i czynszu wpłaconego z góry,
8. kontrola księgowości dotyczącej wewnętrznego i zewnętrznego utrzymania lokalu,
9. konflikty związane z § 29 w Ustawie o najmie (*Lejeloven*) – prawo do wprowadzania przez najemcę zmian w wynajmowanym lokalu,
10. warunki wynajmu pojedynczych pokoi i ich wypowiedzanie,
11. nieprzestrzeganie przepisów porządkowych (ale tylko po otrzymaniu upomnienia od wynajmującego).

Instytucja ta ma również ograniczoną możliwość zatwierdzania decyzji dotyczących zmian architektonicznych w wynajmowanym lokalu.

Huslejenævnet **nie zajmuje się** takimi sprawami, jak:

1. sprawy wypowiedzenia umowy najmu lokalu – z wyjątkiem tych związanych z terminem wypowiedzenia,
2. sprawy dotyczące prawa do podnajmu i prawa do kontynuacji najmu,
3. sprawy obniżenia czynszu z powodu braków w wynajmowanym lokalu.

Organizacją, która zajmuje się pomocą w przypadku wystąpienia konfliktu, jest też LLO (*Lejerens Landsorganisation*). Oferuje ona doradztwo i reprezentuje interesy swoich członków. LLO nie ma jednak kompetencji egzekucyjnej, dlatego w poważniejszych konfliktach należy zwrócić się do prawnika.

KUPNO NIERUCHOMOŚCI W DANII

Według rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości nr 764 z 18/09/1995 (§ 1) obywatele państw członkowskich UE zatrudnieni w Danii lub prowadzący własną działalność gospodarczą mogą kupić nieruchomość na terenie Danii bez konieczności uzyskania pozwolenia z Ministerstwa Sprawiedliwości. Prawo takie mają również osoby mieszkające na terenie Danii 5 lat lub dłużej. W razie wątpliwości należy, przed dokonaniem transakcji, skontaktować się z Ministerstwem Sprawiedliwości, Wydział Cywilny (*Justitsministeriet, Civilafdelingen*), Slotsholmsgade 10, 1216 København K, tel. 72 26 84 00, e-mail: jm@jm.dk lub z prawnikiem.

Przy zakupie nieruchomości zaleca się skorzystanie z pomocy adwokata w celu sprawdzenia warunków umowy oraz przygotowania dokumentacji potrzebnej do zarejestrowania całej transakcji oraz dokumentów wymaganych przy wpisie do ksiąg wieczystych.

Podatki w Danii można w dużym uproszczeniu podzielić na bezpośrednie (np. podatek od dochodów osób fizycznych i prawnych, podatek od zysków z kapitału) i pośrednie (wliczone w cenę towarów i usług, np. VAT, akcyza na samochody, alkohol, wyroby tytoniowe, energię itp.).

Egzekwowaniem podatków zajmują się urzędy podatkowe (SKAT), podległe Ministerstwu Skarbu (*Skatteministeriet*).

Osoby fizyczne powinny liczyć się przede wszystkim z obowiązkiem płacenia w Danii następujących podatków:

- **składka na fundusz pracy** (*arbejdsmarkedsbidrag, AM-bidrag*) – naliczana od dochodu pochodzącego z takich źródeł, jak np. wynagrodzenia z tytułu zatrudnienia, ale nie ze świadczeń socjalnych czy emerytury,
- **podatek od dochodu osobistego** (*personlig indkomst*) – pochodzący z następujących źródeł: wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia (*løn*), zysk z samodzielnej działalności gospodarczej (*overskud af virksomhed*), honoraria, wartość świadczeń ze strony pracodawcy innych niż wynagrodzenie (np. samochód i telefon służbowy – *personalegoder*), emerytura (*pension*), świadczenia socjalne wypłacane np. w związku z urlopem macierzyńskim (*barseldagpenge*), chorobą (*sygedagpenge*), bezrobociem (*arbejdsløshedsdagpenge*), tzw. wcześniejsza emerytura (*efterløn*), stypendia naukowe (SU), wypłaty z prywatnych funduszy emerytalnych (*private pensionsudbetalinger*), świadczenia alimentacyjne (*underholdsbidrag*) itd.

Ewentualne odliczenia obejmują: koszty prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej (*driftsudgifter for selvstændigt erhvervsdrivende*), składki członkowskie z tytułu przynależności do organizacji branżowej/związku zawodowego (*fagligt contingent*) oraz składki na ubezpieczenie od bezrobocia (*bidrag til a-kasse*), świadczenia alimentacyjne wypłacane na rzecz dzieci lub byłego małżonka, koszty dojazdu do miejsca pracy (*befordringsfradrag*),

- **podatek od dochodu z kapitału** (*kapitalindkomst*), np. dochód z oprocentowania środków pieniężnych na kontach bankowych i in.

(*renteindtægter*), wypłata części zysku wypracowanego przez przedsiębiorstwo (*kapitalafkast*). Ewentualne odliczenia dotyczą kosztów obsługi pożyczek i kredytów (*renteudgifter*),

- **podatek od dywidendy**, czyli części zysku wypracowanego przez przedsiębiorstwa przeznaczonej do podziału pomiędzy udziałowców i wypłacanej osobom fizycznym, oraz **od zysku ze sprzedaży akcji i udziałów** w przedsiębiorstwach (*aktieindkomst*),
- **podatek od wartości nieruchomości** (*ejendomsværdiskat*), ustalany w oparciu o oficjalne wyceny nieruchomości. Nie dotyczy mieszkań wynajmowanych (*lejelejligheder*) ani spółdzielczych (*andelslejligheder*),
- **akcyza na samochody**, związana z obowiązkiem przerejestrowania samochodu wwiezionego do Danii na duńskie numery rejestracyjne (*registreringsafgift*).

REZYDENCJA PODATKOWA W DANII

Dla osób przyjeżdżających do Danii najistotniejsza będzie ocena tego, **czy są zobowiązane do płacenia podatków** – zwłaszcza podatku od dochodów osób fizycznych i podatku od zysków z kapitału – **w Danii**.

Obowiązek podatkowy w Danii jest ściśle związany z tzw. rezydencją podatkową. Rezydencja podatkowa w Danii oznacza, że ośrodek interesów życiowych (center for livsinteresser) danej osoby znajduje się w Danii, a nie np. w Polsce, i dlatego na tej osobie spoczywa obowiązek płacenia podatków w Danii.

SKAT dokonuje oceny tego, w jakim kraju znajduje się ośrodek interesów życiowych danej osoby. Najczęściej odbywa się to w związku ze złożeniem wniosku o nadanie numeru CPR dla celów identyfikacji podatkowej (*CPR-nummer, skattepersonnummer* – patrz niżej) i w oparciu o szereg kryteriów, z których najistotniejszym jest miejsce zamieszkania – rozumiane jako miejsce, w którym się przebywa z zamiarem stałego pobytu. Ponadto SKAT bierze pod uwagę miejsca, gdzie dana osoba świadczy pracę i gdzie przebywają członkowie najbliższej rodziny (małżonek, dzieci), oraz to, czy ma ona nadal własne mieszkanie lub dom w Polsce.

Wynajęcie albo zakup mieszkania czy domu w Danii, zgłoszenie do CPR z podaniem miejsca zamieszkania w Danii, przyjazd małżonka i/lub dzieci do Danii w celu wspólnego prowadzenia gospodarstwa domowego będą niewątpliwie wskazywać na to, że ośrodek życiowych interesów danej osoby został przeniesiony do Danii. Wówczas taka osoba oraz członkowie jej rodziny zostaną uznani za duńskich rezydentów podatkowych od dnia wjazdu do Danii i podjęcia starań zmierzających do osiedlenia w tym kraju. To, że taka osoba nadal ma adres zamieszkania w Polsce, mieszkanie czy dom, nie będzie miało decydującego znaczenia, gdyż więcej okoliczności będzie przemawiało za tym, że ośrodek jej interesów życiowych znajduje się obecnie w Danii.

Za duńskiego rezydenta podatkowego zostanie również uznana osoba, która nie ma w Danii miejsca zamieszkania, ale przebywa w tym kraju nieprzerwanie przez co najmniej 6 miesięcy. Szczególne przepisy dotyczą okresu pobytu turystów oraz studentów.

CAŁKOWITY I OGRANICZONY OBOWIĄZEK PODATKOWY

Osoby uznane za duńskich rezydentów podatkowych podlegają w Danii **całkowitemu obowiązkowi podatkowemu** (*fuld skattepligt*). Oznacza to, że podatkiem obciążone są wszystkie dochody, niezależnie od miejsca ich uzyskania. Osoby objęte całkowitym obowiązkiem podatkowym będą więc musiały zapłacić w Danii podatek nie tylko od zarobków, emerytur, zasiłków socjalnych i stypendiów naukowych uzyskanych w Danii, lecz także np. od zysku z wynajmu mieszkania w Polsce, honorarium za wykład wygłoszony w Wielkiej Brytanii czy dochodu ze sprzedania w Niemczech akcji przedsiębiorstw notowanych na niemieckiej giełdzie papierów wartościowych. Wynika to z przyjętej w duńskim systemie podatkowym zasady dochodu globalnego (*global indkomst*).

Osoby, których nie można uznać za duńskich rezydentów podatkowych, ponieważ ich centrum życiowych interesów nie leży w tym kraju, są objęte **ograniczonym obowiązkiem podatkowym** (*begrænset skattepligt*). Oznacza to, że będą musiały zapłacić podatek od wszystkich dochodów uzyskanych ze źródeł w Danii.

Trzeba pamiętać, iż ocena **centrum życiowych interesów** – a więc i zakres obowiązku podatkowego (całkowity czy ograniczony) – może ulec zmianie

w zależności od okoliczności. Osoba, która początkowo została uznana za niemającą rezydencji podatkowej w Danii (i objęta ograniczonym obowiązkiem podatkowym), może później zostać uznana za duńskiego rezydenta podatkowego – i odwrotnie. Przykładowo: mężczyzna, który przyjechał do Danii, by szukać pracy, mieszkał przez 4 miesiące w pokoju wynajętym od pracodawcy. W Polsce pozostawił rodzinę – niepracującą żonę z dwójką dzieci – mieszkającą w mieszkaniu spółdzielczym. Mężczyzna uzyskał w Danii numer CPR dla celów identyfikacji podatkowej i kartę podatkową (*skattekort*) oraz został uznany za osobę niemającą rezydencji podatkowej w Danii, a więc objętą jedynie ograniczonym obowiązkiem podatkowym od dochodów uzyskanych w Danii. Po 4 miesiącach zdecydował się wynająć mieszkanie oraz namówił żonę i dzieci, by przyjechali do Danii. Rodzina zdecydowała się „próbnie” pozostać w Danii i mężczyzna zgłosił żonę i dzieci do CPR, aby móc po wakacjach posłać dzieci do szkoły oraz aby żona mogła uczęszczać na kurs języka duńskiego. Mieszkanie spółdzielcze, w którym rodzina mieszkała w Polsce, zostało wynajęte. Wskutek przeprowadzki rodziny mężczyzny do Danii i zgłoszenia jej członków do CPR centrum życiowych interesów mężczyzny i jego bliskich także przeniosło się do Danii. Tym samym obowiązek podatkowy zostaje rozszerzony: mężczyzna i jego małżonka będą zobowiązani zapłacić w Danii podatek od zysku z najmu mieszkania w Polsce (według zasady globalnego dochodu).

Należy podkreślić, że wszyscy podatnicy mają obowiązek informować SKAT o wszelkich zmianach okoliczności życiowych, które mogą mieć wpływ na ustalenie obowiązku podatkowego (np. o zmianie miejsca pobytu, zawarciu małżeństwa, rozwodzie, sprowadzeniu rodziny do Danii) oraz wysokość zaliczki na poczet podatku dochodowego czy samego podatku (podwyżka zarobków, nowe źródło zarobkowania).

Ustalenie rodzaju i wysokości podatku od dochodu

Wszystkie osoby, które uzyskują dochód ze źródeł znajdujących się w Danii – niezależnie od tego, czy objęto je całkowitym czy ograniczonym obowiązkiem podatkowym – są obowiązane rozliczyć się z podatku dochodowego od osób fizycznych do 1 lipca następnego roku. SKAT ustala wysokość zaliczki na poczet podatku dochodowego (w % – *trækprocent*) i sporządza prognozę spodziewanych dochodów, które dana osoba prawdopodobnie osiągnie w danym roku (*forskudsopgørelse*). Prognozę taką tworzy się na podstawie informacji o zarobkach uzyskanych w poprzednim roku, świadczeniach socjalnych i innych oraz zysku z oprocentowania środków pieniężnych zgroma-

dzonych na kontaktach bankowych w Danii. Informacje tego typu przekazują urzędowi podatkowemu pracodawcy, banki i inne podmioty, które są do tego ustawowo zobowiązane.

W przypadku osób, które dopiero zaczynają uzyskiwać dochody z duńskich źródeł – np. w postaci zarobków – ustalenie wysokości zaliczki na poczet podatku dochodowego (*trækprocent*) jest możliwe w oparciu o informacje, których dostarcza osoba zainteresowana. Dlatego przy składaniu wniosku o nadanie numeru CPR dla celów identyfikacji podatkowej i wydanie karty podatkowej (*skattekort* – patrz wyżej) SKAT poprosi o okazanie umowy o pracę i innych dokumentów. W przypadku braku wiarygodnych informacji o przewidywanej wysokości dochodów SKAT nie będzie mogła wystawić karty podatkowej, a pracodawca będzie zmuszony potrącać aż **55%** wynagrodzenia i odprowadzać tę kwotę na poczet zaliczki na podatek dochodowy.

Od dochodów osób fizycznych pobiera się następujące podatki (według stawek podatkowych **w 2017 r.**):

- **składka na fundusz pracy** (*arbejdsmarkedsbidrag, AM-bidrag*) w wysokości **8%**, potrącana przed wyliczeniem wartości podatku dochodowego. Od dochodu pozostałego po potrąceniu tej składki nalicza się:
- **podatek dochodowy** (*indkomstskat*), na który składają się:
 - **podatek na rzecz skarbu państwa** (*statsskat*) – podatek progresywny, którego stawka zależy od wartości dochodu powyżej kwoty wolnej od podatku (42 800 tys. koron) powiększonego o dochody z kapitału; jest to **10.08%** (*bundskat*) od kwoty między 42 888 a 479 600 koron i dodatkowo **15%** (*topskat*) od kwoty powyżej 479 600 koron,
 - **podatek komunalny** (*kommuneskat*) – podatek liniowy na rzecz władz lokalnych, którego stawka jest ustalana indywidualnie przez każdą gminę/komunę i waha się **między 22,7%** w gminie Rudersdal a **27,8%** w gminie Langeland,
 - **podatek kościelny** (*kirkeskat*) – podatek liniowy płacony jedynie przez członków Duńskiego Kościoła Narodowego (*Folkekirke*); stawka jest ustalana indywidualnie przez każdą gminę/komunę i wynosi średnio 0,88%.

- **składka na ubezpieczenie zdrowotne** (*sundhedsbidrag*) – wynosząca **2%**.

ULGI I ODLICZENIA OD PODATKU

Od dochodu przed podatkiem na rzecz skarbu państwa (*statskat*) można odliczyć np. składki na dodatkowe ubezpieczenie emerytalne (*pensionsbidrag*) – często administrowane przez pracodawcę w ramach układów zbiorowych, z którymi pracodawca jest związany.

Od dochodu przed podatkiem komunalnym i kościelnym oraz składką na ubezpieczenie zdrowotne można odpisać składki z tytułu przynależności do organizacji branżowej/związku zawodowego (*fagligt kontingent*), składki na ubezpieczenie od bezrobocia (*bidrag til a-kasse*) i wydatki na dojazd do pracy, jeśli odległość między miejscem zamieszkania a miejscem pracy przekracza 12 km (w jedną stronę).

Co do szczególnych zasad rozliczania podatku dla osób podlegających ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu w Danii i zatrudnionych jako naukowcy (*forskere*) lub pracownicy wysoko wyspecjalizowani (*nøglemedarbejdere*) należy zapoznać się z informacjami dostępnymi na stronie www.skat.dk lub skontaktować się bezpośrednio z urzędem podatkowym.

AKCYZA NA SAMOCHODY (REGISTRERINGSAFGIFT)

Akcyza jest szczególnym podatkiem od określonych kategorii towarów (np. alkohol, wyroby tytoniowe, pojazdy mechaniczne – w tym samochody osobowe – i energia), a także usług, np. gier i zakładów.

Szczególną uwagę należy poświęcić akcyzie na samochody osobowe wwożone do Danii. Podatek ten płaci się tylko raz – przy pierwszej rejestracji samochodu w Danii. Rejestracja auta w Danii wiąże się z obowiązkiem zapłaty akcyzy oraz wymiany tablic rejestracyjnych na duńskie. Obowiązek rejestracji ma ścisły związek z zamieszkaniem w Danii – patrz niżej.

Między Polską a Danią istnieje znacząca różnica w akcyzie na samochody. Wysokość podatku akcyzowego wynosi:

- w Polsce – **18,6%** wartości rynkowej pojazdu o pojemności silnika powyżej 2 tys cm³ i **3,1%** dla pozostałych pojazdów,
- w Danii – **105%** wartości rynkowej **do 106 600 koron** i **150%** wartości **powyżej 106 600 koron**.

Samochody sprzedawane w Danii, zarówno nowe, jak i używane, zostały już zarejestrowane i w związku z tym akcyza opłacona przy rejestracji jest w kalkulowana w cenę sprzedaży i „przechodzi” na każdego kolejnego właściciela samochodu jako część ceny rynkowej samochodu.

Niektóre osoby wwożące do Danii samochody na obcych numerach rejestracyjnych usiłują uniknąć konieczności przerejestrowania samochodu na duńskie numery i związanego z tym obowiązku zapłaty duńskiej akcyzy. W przypadku podejrzenia, że samochód na innych niż duńskie numerach rejestracyjnych podlega obowiązkowi rejestracji w Danii (i zapłaty akcyzy), SKAT ma prawo zarekwirować samochód w celu zabezpieczenia roszczenia o zapłatę akcyzy i kosztów przechowywania samochodu. W ostateczności może dojść do sprzedaży auta na publicznej aukcji. **Dlatego zaleca się lekturę właściwych przepisów dotyczących obowiązku rejestracji samochodu w Danii i zapłaty akcyzy przed podjęciem decyzji o wwiezieniu pojazdu do Danii.**

Obowiązek rejestracji (registreringspligt) a miejsce zamieszkania w Danii

Obowiązek rejestracji samochodu w Danii ma ścisły związek z uzyskaniem przez właściciela albo użytkownika auta statusu osoby zamieszkałej w Danii. W rozumieniu przepisów o akcyzie na samochody **miejsce zamieszkania w Danii** mają osoby zarejestrowane w CPR jako mieszkające w Danii oraz osoby niezarejestrowane w CPR, ale przebywające w tym kraju nieprzerwanie przez co najmniej 185 dni w ciągu kolejnych 12 miesięcy albo przez krótsze okresy, które zsumowane dają co najmniej 185 dni w ciągu kolejnych 12 miesięcy. Obowiązkiem rejestracji są więc objęte osoby zamierzające pozostać w Danii tymczasowo, np. na 3 lata, ale niezgłoszone do CPR.

Osobie mającej miejsce zamieszkania w Danii **nie wolno** prowadzić samochodu na obcych numerach rejestracyjnych. Grozi za to kara grzywny. Od tej zasady istnieją 4 wyjątki, z których najpowszechniejsze zastosowanie ma warunek, aby w samochodzie podczas jazdy obecny był właściciel lub użytkownik wpisany do dowodu rejestracyjnego pojazdu.

Osoba, która przybywa do Danii z zamiarem osiedlenia się – w tym również tymczasowo! – i jednocześnie wwozi do tego kraju auto na obcych numerach rejestracyjnych, ma zaledwie **14 dni** na zgłoszenie samochodu do przerejestrowania na duńskie tablice rejestracyjne. Termin 14 dni liczy się od dnia wjazdu do Danii, najpóźniej od dnia zgłoszenia do CPR. W razie wątpliwości co do tego, czy pobyt w Danii jest równoznaczny z posiadaniem miejsca zamieszkania w tym kraju, trzeba niezwłocznie zwrócić się do SKAT. W tym celu należy wypełnić formularz 21.059, dostępny – również w języku angielskim – na stronie internetowej www.skat.dk.

Dla obowiązku zarejestrowania samochodu w Danii nie ma znaczenia to, że **właściciel auta pozostaje w Polsce**, a w Danii z pojazdu korzysta jedynie użytkownik – i to on, a nie właściciel ma miejsce zamieszkania w Danii. Zdarzało się, że osoba mająca miejsce zamieszkania w Danii wyleasingowała samochód przez bank w Polsce, po czym wwozła go do Danii i została obciążona obowiązkiem przerejestrowania samochodu oraz zapłaty akcyzy w tym kraju.

Jeżeli ktoś najpierw osiedla się w Danii i dopiero później sprowadza do tego kraju samochód na obcych numerach, termin 14 dni na zgłoszenie do rejestracji jest liczony od momentu, gdy auto zacznie być użytkowane na terenie Danii, czyli praktycznie od momentu przekroczenia duńskiej granicy. Na osobie, która wwozi samochód do Danii, ciąży obowiązek powiadomienia SKAT o tym, że zaczęła użytkować pojazd na terenie tego kraju. Trzeba to zrobić **najpóźniej 24 godziny od momentu przekroczenia granicy z Danią**, za pośrednictwem strony internetowej www.skat.dk. Należy wybrać *Borger – Motor og motorplader – Import af bil og MC* (Import samochodów i motocykli).

Warunki, które należy spełnić w celu zarejestrowania samochodu w Danii

Proces przerejestrowania należy rozpocząć od poddania auta **rozszerzonemu przeglądowi technicznemu** (*udvidet registreringssyn*) w stacji kontroli pojazdów (*synsvirksomhed*). Celami przeglądu są: identyfikacja samochodu, ustalenie stanu licznika przejechanych kilometrów, opis wyposażenia oraz ocena stanu ogólnego. Po przeglądzie stacja wydaje zaświadczenie o stanie technicznym i wyposażeniu samochodu oraz o jego zdatności do ruchu drogowego.

Następnie należy złożyć do Rejestru Pojazdów **wniosek o określenie wartości rynkowej samochodu** (*anmodning om værdifastsættelse*). Wniosek

ten składa się elektronicznie – za pośrednictwem serwisu TastSelv Borger – na stronie internetowej www.skat.dk. Należy zalogować się za pomocą elektronicznego identyfikatora NemID, wybrać *Motorregistret – Registreringsafgift – Anmod om værdifastsættelse* (Złóż wniosek o określenie wartości rynkowej), a następnie wypełnić formularz na ekranie i kliknąć *Godkend* (Akceptuj). Jeśli wniosek jest składany w związku z osiedleniem się danej osoby w Danii, należy to zaznaczyć w formularzu.

Jeśli osoba składająca wniosek nie ma jeszcze nadanego numeru CPR ani elektronicznego identyfikatora NemID powinna w ciągu 14 dni od wjazdu do Danii wysłać na adres motorcenter@skat.dk e-mail, w którym zgłosi auto do rejestracji i opodatkowania (akcyza). W e-mailu należy poinformować, że samochód ma obecnie zagraniczne tablice rejestracyjne.

Po złożeniu wniosku o określenie wartości rynkowej/powiadomieniu o rozpoczęciu użytkowania samochodu w Danii SKAT wysyła imienne pokwitowanie przyjęcia wniosku/zgłoszenia. Pokwitowanie to potwierdza prawo do korzystania z samochodu w Danii przez wnioskodawcę oraz osoby należące do jego gospodarstwa domowego do czasu naliczenia należnej akcyzy. Pokwitowanie należy umieścić w aucie oraz okazywać na żądanie urzędników SKAT i policji.

Trzeba też wykupić **ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej**.

Następnie SKAT prześle podjęte decyzje dotyczące wartości rynkowej samochodu i wysokości akcyzy do elektronicznego katalogu „Wiadomości z Rejestru Pojazdów” (*Meddelelser fra Motorregistret*), dostępnego w zakładce *Motor* w serwisie TastSelv Borger na stronie www.skat.dk. Decyzje te można zaskarżyć do *Motorankenævnet* w ciągu 3 miesięcy od ich otrzymania. Skarga powinna być pisemna, zawierać uzasadnienie i zostać wysłana do SKAT.

Wpłaty akcyzy należy dokonać w jednym z urzędów podatkowych ds. pojazdów (*motorcenter*). Trzeba zabrać ze sobą zagraniczny (polski) dowód rejestracyjny samochodu, dowód tożsamości ze zdjęciem oraz informacje na temat ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej zawartego w Danii. Po uiszczeniu akcyzy auto będzie mogło zostać zarejestrowane w Danii. Należy równocześnie **zakupić tablice rejestracyjne** – można to zrobić w urzędach podatkowych ds. pojazdów albo w przedsiębiorstwach autoryzowanych do sprzedaży tablic rejestracyjnych.

Wpłata częściowej rekompensaty zapłaconej akcyzy (eksportgodtgørelse)

W związku z wywozem/eksportem pojazdu zarejestrowanego w Danii, od którego zapłacono akcyzę, można ubiegać się o wypłatę kwoty akcyzy, wyliczoną w oparciu o aktualną wycenę wartości rynkowej auta – po potrąceniu 15%, ale minimum 8,5 tys. koron w przypadku samochodów osobowych i 4,5 tys. koron w przypadku motocykli i samochodów dostawczych.

Możliwość wpłacania kwartalnych zaliczek na poczet akcyzy

Osobom, które osiedliły się w Danii na czas ograniczony i użytkują samochód jedynie tymczasowo, przepisy dają możliwość opłacenia tylko części kwoty akcyzy – proporcjonalnie do długości okresu pobytu w Danii, w ratach kwartalnych w wysokości od 0,5 do 2% pełnej kwoty akcyzy. W tym przypadku nie przysługuje jednak prawo do wypłaty częściowej rekompensaty za zapłaconą (pełną) akcyzę w związku z wywozem samochodu z Danii (*eksportgodtgørelse*).

Spór ze SKAT dotyczący obowiązku przerejestrowania samochodu i zapłaty akcyzy

Zdarza się, że obywatele polscy nie zgadzają się z opinią urzędu podatkowego w kwestii obowiązku przerejestrowania auta i zapłacenia akcyzy. Najczęściej ma to związek z kontrolą samochodu, którą mogą przeprowadzić kontrolerzy SKAT lub policja. Jeżeli SKAT wyda decyzję o obowiązku przerejestrowania auta i naliczeniu akcyzy, a akcyza nie zostanie natychmiast wpłacona (bądź nie zostanie udzielona gwarancja bankowa), można liczyć się z tym, że:

jeżeli auto nie przedstawia większej wartości, zostanie pozbawione tablic rejestracyjnych, a osobie kierującej pojazdem nakaże się usunięcie go z miejsca kontroli. Należy zwrócić uwagę na to, że w Danii nie wolno poruszać się samochodem bez tablic rejestracyjnych. W celu usunięcia auta z drogi publicznej itp. należy skorzystać z pomocy drogowej – koszty pokrywa kierowca,

jeżeli auto przedstawia znaczną wartość, zostanie zajęte przez SKAT w celu zabezpieczenia roszczeń o zapłatę akcyzy i kosztów przechowywania pojazdu. Jeżeli właściciel lub użytkownik uporczywie uchyla się od zapłaty akcyzy i pokrycia kosztów przechowywania samochodu przez SKAT, po upływie 2 miesięcy od wydania ostatecznej i prawomocnej decyzji pojazd zostanie

sprzedany na publicznej aukcji. Właściciel samochodu może liczyć jedynie na wypłatę nadwyżki ze sprzedaży samochodu po odciążeniu przez SKAT akcyzy, kosztów przeprowadzenia aukcji i kosztów przechowywania auta.

Protest wobec zajęcia samochodu nie wstrzymuje dokonania tego zajęcia, ale SKAT ma obowiązek pouczyć protestującego o jego prawie do skierowania do sądu zapytania o to, czy dokonane zajęcie było zgodne z prawem. Ewentualny protest wobec zajęcia auta należy jak najszybciej – nawet już podczas czynności zajęcia samochodu – zgłosić urzędowi podatkowemu, który ma obowiązek przedłożyć sprawę sądowi grodzkiemu (*byretten*) w ciągu 24 godzin od zgłoszenia sprzeciwu. Właściciel/użytkownik auta nadal będzie ponosił koszty przechowywania pojazdu. Termin posiedzenia sądu powinien zostać wyznaczony jak najszybciej, w praktyce jednak następuje to w ciągu kilku-kilkunastu dni od zgłoszenia protestu.

Decyzję administracyjną SKAT o stwierdzeniu obowiązku rejestracji samochodu w Danii i naliczeniu akcyzy można zaskarżyć do Krajowego Trybunału Podatkowego (*Landskatteretten*) – w terminie 3 miesiące od otrzymania tej decyzji. Skarga powinna być pisemna i zawierać uzasadnienie. Należy przesłać ją do SKAT, która ponownie rozpatrzy sprawę i ewentualnie przekaże ją do Trybunału Podatkowego.

Należy raz jeszcze podkreślić, że decyzja o wwiezieniu auta na polskich numerach rejestracyjnych do Danii powinna być przemyślana i opierać się na znajomości przepisów prawa duńskiego.

Pozwolenie na tymczasowe korzystanie z samochodu na obcych numerach rejestracyjnych – podwójny domicyl/podwójna rezydencja podatkowa

Zameldowanie w CPR jako osoba mająca miejsce zamieszkania w Danii przesądza o obowiązku przerejestrowania samochodu i zapłaty akcyzy. Wyjątkiem jest sytuacja podwójnego miejsca zamieszkania. SKAT może wówczas wystawić na wniosek zainteresowanego pozwolenie na prowadzenie samochodu na obcych numerach rejestracyjnych. Pozwolenie to może obejmować okres do 12 miesięcy. Osoba ubiegająca się o pozwolenie musi być zarejestrowana w CPR z miejscem zamieszkania w Danii i udokumentować podwójną rezydencję (równie silny związek z Polską i Danią), w tym – wykazać, że w kraju pochodzenia pozostawiła bliską rodzinę w postaci małżonka, part-

nera/konkubenta (ewentualnie dzieci), nie zaś ojca, matkę czy rodzeństwo. Należy wówczas wypełnić formularz 21.059, dostępny na stronie www.skat.dk, i wpłacić 400 koron za rozpatrzenie wniosku. Pozwolenie jest ważne tak długo, jak długo dana osoba spełnia warunki w nim podane.

Każde dziecko mieszkające w Danii ma obowiązek nauki do ukończenia 17 roku życia. Oznacza to obowiązek uczęszczania do **szkoły publicznej** lub nauki odpowiadającej programowi tej szkoły w szkołach niepublicznych (friskoler) – szkołach prywatnych, szkołach alternatywnej pedagogiki i innych typach szkół – bądź nauki w trybie nauczania domowego.

Obowiązek nauki rozpoczyna się 1 sierpnia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6 lat i wygasa w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 17 lat lub uzyskuje wykształcenie odpowiadające szkole podstawowej. Do klasy przedszkolnej/klasz 0 (børnehaveklasse/0. klasse) może zostać – na wniosek rodziców – przyjęte dziecko, które przed 1 października tego roku kalendarzowego ukończyło 5 lat.

Dziecko mające prawo pobytu zostaje objęte zarówno prawem do nauki, jak i obowiązkiem nauki najpóźniej po 3 tygodniach od osiedlenia się w Danii. Gminy mają obowiązek organizacji nauczania natychmiast po przybyciu dziecka do Danii. Może być ono przyjęte do szkoły nie tylko wtedy, gdy **ma już przyznany identyfikacyjny numer CPR** (Centrale Personeregister), lecz także wtedy, gdy rodzice złożą wniosek o przyznanie prawa pobytu, a dziecko uzyska przejściowy numer identyfikacyjny.

Duński system edukacyjny obejmuje 10-letnią **szkołę podstawową** (Folkeskole), w której skład wchodzi:

- klasa przedszkolna (børnehaveklasse), stanowiąca odpowiednik polskiej „zerówki”,
- klasy od 1. do 9.,
- 10. klasa, przeznaczona dla tych uczniów, którzy muszą/chcą uzupełnić wiedzę i umiejętności.

Uczniowie, którzy nie mają 18 lat i nie ukończyli gimnazjum, mają prawo do kontynuowania nauki w duńskiej szkole podstawowej. Obowiązek szkolny kończy się w lipcu tego roku, w którym uczeń ukończył 17 lat. Gminy mogą

jednak podjąć decyzję o przyjęciu ucznia do szkoły pomimo przekroczenia tego progu.

Materiał nauczania w szkole podstawowej jest realizowany w 3 blokach: humanistycznym, techniczno-matematycznym i przyrodniczym. Każdy uczeń od klasy przedszkolnej do 7. klasy dostaje plan swojej nauki. Wyniki nauczania języka duńskiego (z naciskiem na umiejętności czytania) testowane są po 2., 4., 6. i 8. klasie, języka angielskiego – po 7. klasie, matematyki – po 3. i 6. klasie, a geografii, biologii, chemii i fizyki – po 8. klasie. Po ukończeniu 9. klasy uczniowie zdają obowiązkowy egzamin końcowy. W szkole obligatoryjnie przeprowadzane są szkolenia z bezpieczeństwa w ruchu drogowym, edukacji zdrowotnej, wychowania seksualnego i życia w rodzinie, edukacji zawodowej i informacji o rynku pracy.

Uczniowie uczęszczają **do klas odpowiadających ich wiekowi**. Jeśli to konieczne, można **za zgodą rodziców** umieścić dziecko w klasie niższej, by miało więcej czasu na naukę języka duńskiego. Dyrektor szkoły – w porozumieniu z rodzicami – może na początku roku lub w jego trakcie pozostawić ucznia na drugi rok w tej samej klasie lub przenieść go do klasy wyższej.

Dzieci uczęszczają do szkół rejonowych zlokalizowanych w ich miejscach zamieszkania, ale na wniosek rodziców mogą zostać przeniesione do szkoły w innej gminie, jeśli szkoła ta wyrazi na to zgodę. Władze gminy mogą także podjąć decyzję o organizacji wspólnego nauczania od klasy 0. do 2. włącznie dla uczniów w różnym wieku. Klasy tego typu są nazywane **klasami integracyjnymi**.

Szkoły oferują ponadto możliwość odpłatnego uczestnictwa dziecka w wieku wczesnoszkolnym w pozalekcyjnych zajęciach w klubie szkolnym w trybie szkolnej organizacji pozalekcyjnego czasu, tzw. **SFO** (skolefritidsordning) lub **UFO** (ungdomsfritidsordning). Istnieje również możliwość zapisania dziecka do pozaszkolnej świetlicy (Fritidshjem).

JAK ZAPISAĆ DZIECKO DO SZKOŁY?

Na tydzień przed rozpoczęciem rekrutacji szkoła rejonowa wysyła do rodziców, których dziecko w następnym roku rozpocznie klasę przedszkolną, formularze rejestracyjne. Samo zapisanie odbywa się **poprzez stronę internetową szkoły lub osobiście** podczas wizyty w szkole. Jeżeli rodzice chcą

umieść dziecko w **innej szkole**, muszą pamiętać o tym, że szkoła przyjmie ich dziecko tylko w przypadku dysponowania wolnym miejscem. Dziecko powinno zostać zapisane przez rodzica, który ma **wspólny adres z dzieckiem** i prawa rodzicielskie. W przypadku wyboru szkoły prywatnej rodzice muszą zapłacić czesne.

Jeśli rodzice chcą, by dziecko uczęszczało równocześnie do SFO, oba te wnioski wysyłają wspólnie. Dla dziecka zapisanego w miejscu zamieszkania szkoły muszą znaleźć wolne miejsce.

Adresy szkół, formularze i zasady związane z zapisami znajdują się na stronach internetowych gmin.

Szkoła ma obowiązek zapewnić dziecku transport między szkołą a domem lub innymi instytucjami ważnymi dla jego rozwoju. W przypadku klas 0–3 transport obejmuje dzieci mieszkające w odległości ponad 2,5 km od instytucji. Dla dzieci z klas 4–6 jest to 4–6 km, z klas 7–9 – 7 km, a z klasy 10 – 9 km. Transport przysługuje także uczniom mieszkającym w bliższej odległości, jeśli wymagają tego względy bezpieczeństwa. Obowiązek zapewnienia transportu dotyczy dzieci uczęszczających do szkoły w swoim miejscu zamieszkania.

NAUKA JĘZYKA DUŃSKIEGO W SZKOLE PUBLICZNEJ W DANII

W odniesieniu do dzieci przyjeżdżających do Danii używa się określenia **dziecko dwujęzyczne** (*tosprogede elev*). Oznacza to, że pierwszym językiem dziecka jest język ojczysty, a język duński to drugi język. Duński jako drugi język to jeden z obowiązkowych przedmiotów szkolnych.

Nauka języka duńskiego w szkołach publicznych może być realizowana w różny sposób, w zależności od decyzji zarządu gminy. W przypadku dzieci w wieku wczesnoszkolnym, czyli z klas 0–3, organizuje się w wybranych szkołach na terenie gminy klasy wstępne (*modtagelsesklasse*), w których dzieci uczą się duńskiego, zanim zostaną stopniowo włączone w normalny tok lekcyjny. Dla starszych dzieci tworzy się specjalne grupy lub klasy.

Nauczyciele języka duńskiego jako drugiego mają obowiązek informowania rodziców o postępach językowych dzieci. Po 5. i 7. klasie uczniowie dwujęzyczni zdają test sprawdzający ich kompetencje językowe. Szkoły mogą także

zapropnować uczniom starszym specjalne kursy językowe, by pomóc im w jak najszybszym przejściu do nauczania przedmiotowego.

Dla uczniów, którzy uczęszczają do szkolnych klubów SFO, przewiduje się dodatkową naukę języka. Do takiej nauki mają też prawo dzieci w wieku przed-szkolnym (*dagtilbud* – gminna oferta zajęć językowych obejmująca 15–30 godzin tygodniowo, uzależniona od pracy rodziców).

Jeżeli dziecko nie nabyło sprawności językowej w ciągu 2 lat nauki w klasie wstępnej, może zostać skierowane na badania diagnozujące przyczyny tego stanu.

Dzieci ze specjalnym potrzebami

W duńskiej szkole założeniem jest stosowanie tych samych reguł w nauczaniu zwykłym i specjalnym. Dzieci ze specjalnymi potrzebami są umieszczane w zwyczajnych klasach (przy dodatkowym wsparciu – do 9 godzin tygodniowo), specjalnych klasach szkół publicznych, specjalnych szkołach lub specjalnych centrach regionalnych, a także w zakładach dziennej lub całodobowej opieki. Zarówno dzieci, jak i rodzice mogą liczyć na szczególną pomoc w zakresie doradztwa, treningu, metod pracy i środków. O skierowaniu dziecka na badania pedagogiczno-psychologiczne decydują dyrekcja szkoły i wychowawca klasy, jeśli dziecko rozpoczęło już naukę. Dotyczy to zarówno dzieci z dysleksją czy dysgrafią, jak i z zespołem ADHD oraz innymi dysfunkcjami.

Dyrekcja szkoły w porozumieniu z rodzicami może także skierować ucznia ze szczególnymi trudnościami do Rady Regionu, gdzie uzyska on pomoc i specjalne wsparcie. W zależności od wieku i stopnia dojrzałości ucznia bierze się pod uwagę także jego punkt widzenia. Raz w roku dyrektor szkoły ocenia potrzebę kontynuacji specjalnego wsparcia i pomocy dla ucznia. W szczególnych przypadkach można się starać o indywidualny tok nauczania.

Po ukończeniu szkoły podstawowej uczeń ma do wyboru dwie drogi dalszego kształcenia – gimnazjum i szkołę zawodową.

Szkoły młodzieżowe

Szkoły młodzieżowe (Ungdomsskole) są alternatywną ofertą nauczania dla młodzieży w wieku 13–18 lat, która z różnych powodów nie może się odna-

leżć w ramach edukacji obowiązkowej. W szkołach tych można uczyć się nie tylko typowych przedmiotów zakończonych państwowym egzaminem, lecz także wielu przedmiotów kreatywnych – od muzyki, poprzez sztukę, sport czy przedmioty użytkowe, aż po pojedyncze kursy rozwijające umiejętności. W szkole młodzieżowej można również ukończyć 10. klasę.

Szkoły młodzieżowe prowadzą też naukę języka duńskiego jako drugiego dla obcokrajowców w wieku 18–25 lat.

EDUKACJA NA POZIOMIE ŚREDNIM

Gimnazjum

W Danii wyróżnia się 4 rodzaje średniego wykształcenia dającego możliwość kontynuowania nauki na wyższym poziomie:

1. STX – 3-letni program ogólnokształcący,
2. HHX – 3-letni program o profilu handlowym,
3. HTX – 3-letni program o profilu technicznym,
4. HF – 2-letni program przygotowujący do studiów wyższych; może być ograniczony do nauki pojedynczego przedmiotu. Obejmuje uczniów w wieku 17–19 lat, którzy ukończyli 10. klasę szkoły podstawowej.

Kształcenie zawodowe

W Danii oferuje się ok. 110 różnych profili szkolenia zawodowego. Nauka zawodu trwa od 1,5 do 5,5 lat i polega w 2/3 na praktyce w dużych firmach, warsztatach, restauracjach czy sklepach (na podstawie umowy). Część teoretyczną uczniowie realizują w szkołach technicznych, handlowych, rolniczych, socjalnych. Przesposobienie zawodowe można też zdobyć na kursach w centrach AMU (ArbejdsMarkedsUddannelser) lub rozpocząć naukę od praktyki na podstawie kontraktu szkoleniowego z firmą. Oferty szkół zawodowych są skierowane do osób poniżej 25 roku życia.

Młodzieży poniżej 25 roku życia bez wykształcenia zawodowego i osobom, których tok nauki został z różnych powodów zakłócony, proponuje się **szkoły**

produkcyjne (produktionsskole). Nauka w nich trwa 12 miesięcy. Są to szkoły o elastycznym programie i metodach pracy. W porozumieniu z lokalnymi zakładami szkoły te przygotowują do pracy w rolnictwie, ogrodnictwie, leśnictwie, hodowli ryb i w innych dziedzinach.

Kształcenie zawodowe jest bezpłatne. Po rozpoczęciu szkolenia uczeń na podstawie umowy dostaje wynagrodzenie. Ci, którzy nie ukończyli jeszcze 18 lat, mogą się ubiegać o granty i pożyczki.

Dostęp do szkół i kursów zawodowych jest nieograniczony lub – w przypadku bardziej popularnych zawodów – wymaga zdania testu¹. Przegląd zawodów i możliwości nauczania się ich oraz informacje na temat dostępności można znaleźć na stronach internetowych duńskiego Ministerstwa Edukacji, któremu podlegają wszystkie szkoły zawodowe oprócz morskich:

<http://uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Erhvervsuddannelser/Overblik-over-erhvervsuddannelser-og-indgange>

EDUKACJA DLA DOROSŁYCH

Nauka języka duńskiego dla dorosłych

Prawo do bezpłatnej 3-letniej nauki mają obywatele UE, którzy ukończyli 18 lat. Naukę języka duńskiego dla dorosłych prowadzi wiele ośrodków państwowych i prywatnych. Aby zacząć uczyć się duńskiego, należy **skontaktować się z gminą w miejscu zamieszkania** i poprosić o skierowanie do któregoś z centrów językowych.

W Danii działają 52 centra językowe akredytowane przez duńskie Ministerstwo Edukacji. Centra umożliwiają dorosłym naukę języka duńskiego na różnych poziomach – od podstawowego po uniwersytecki. W zależności od stopnia wykształcenia można zapisać się na „duński 2” lub „duński 3”².

Poziom „duński 2” jest przeznaczony dla tych dorosłych, którzy ukończyli w kraju szkołę podstawową i chcą poznać język w zakresie umożliwiającym

¹ Są to zawody związane z tekstyliami, mediami cyfrowymi, produkcją telewizyjną i filmową, fitnesssem, fotografią, kosmetologią, grafiką medialną, zdrowiem, teatrem, spektaklami, opieką nad zwierzętami i złotnictwem.

² „Duński 1” przeznaczony jest dla osób niepotrafiących czytać i pisać.

zdobycie zawodu. Zajęcia z „duńskiego 3” prowadzi się zaś dla osób, które mają średnie lub wyższe wykształcenie i chcą kontynuować w Danii pracę w swoim zawodzie. Każdy z poziomów ma 6 wewnętrznych modułów i kończy się egzaminami.

Intro-duński

Poza zwykłą ofertą językową istnieje także szczególne nauczanie języka dla pracowników-obcokrajowców, tzw. *intro-dansk*. Prawo do nauki przysługuje tym, którzy przyjechali do Danii nie później niż przed rokiem, mają 18 lat, prawo pobytu i pracę.

Celem oferty jest dostosowanie nauki języka do warunków pracy ucznia i potrzebnych mu umiejętności językowych. W przeciwieństwie do zwykłych duńskich kursów oferta nie zawiera wstępnych testów modułowych i końcowych egzaminów. Program nauczania obejmuje maksimum 250 godzin szkolenia w ciągu półtora roku, podzielonych na pięć kursów po 50 godzin.

Uczniowie, którzy uczyli się intro-duńskiego, mogą następnie wybrać uczestnictwo w duńskiej edukacji w ramach trzech ścieżek szkoleniowych. Oznacza to, że cudzoziemiec, który uczył się w ramach programu *intro-dansk* przez 1,5 roku, może kontynuować naukę na jednej ze ścieżek edukacyjnych przez kolejne 1,5 roku.

Wszyscy zainteresowani nauką *intro-dansk* powinni zgłosić się do gminnego Biura Obsługi Obywateli (Borgerservice) w miejscu swego zamieszkania.

SZKOŁY WYŻSZE W DANII

W Danii są dwa typy wyższych szkół: uniwersyteckie i pozauniwersyteckie. Kilkanaście uniwersytetów oferuje wykształcenie wyższe w wielu dziedzinach, pozostałe są wyspecjalizowane w jednej dziedzinie, np. technicznej czy medycznej. Uczelnie oferują dwa poziomy nauczania. Pierwszy – 3-letni – kończy się uzyskaniem licencjatu (Bachelorgard), a drugi – 5-letni – daje stopień magistra (Magistergrad). Można również podjąć 3-letnie studia doktoranckie.

Wykształcenie pozauniwersyteckie można zdobyć w ponad 150 specjalistycznych placówkach proponujących różnorodne programy zawodowe i różne cy-

kle studiów od 2 do 4 lat. Wyszukiwarka kierunków kształcenia jest dostępna na stronie internetowej <http://studyindenmark.dk/>.

Rekrutacja na studia odbywa się na podstawie świadectwa maturalnego poprzez system KOT (*Den Koordinerede Tilmelding*, <https://kot.dk>). Rekrutacja na semestr zimowy kończy się 15 marca, a na semestr letni – 1 września. Uczelnie mogą wymagać zaświadczenia potwierdzającego znajomość matematyki i języka angielskiego na określonym poziomie. Formularze są dostępne na stronie: <http://www.optagelse.dk/>.

W przypadku kierunków, na których językiem wykładowym jest angielski, wymaga się udokumentowania znajomości języka certyfikatami: IELTS (co najmniej 7 punktów), TOEFL (600 punktów w teście papierowym, 250 w komputerowym lub 100 w internetowym) bądź CAE/CPE (*Certificate in Advanced English/Certificate of Proficiency in English*). Studia w języku duńskim wymagają certyfikatu *Danish as a Foreign Language* (więcej informacji: <http://dedanskesprogcentre.dk/>).

Studia w Danii są bezpłatne dla obywateli EU. W szczególnych wypadkach można uzyskać dostęp do systemu wsparcia finansowego państwa duńskiego, czyli tzw. **SU** (*Statens Uddannelsesstøtte*) – <http://www.su.dk>.

NAUKA JĘZYKA POLSKIEGO W DANII

Nauka języka polskiego, historii i geografii Polski w duńskim systemie edukacyjnym

Dzieci obywateli EU mają zagwarantowane prawo do nauki swego ojczystego języka na podstawie dyrektywy EU nr 77/486 EWG i rozporządzenia duńskiego Ministra Oświaty BEK nr 690 z 20/06/2014. Informacje na temat nauczania języków ojczystych powinny się znajdować na stronach internetowych gmin. Warunkiem rozpoczęcia nauczania jest zebranie się grupy 12 uczniów. Gmina zatrudnia nauczyciela języka polskiego, finansuje pomoce szkolne i ustala miejsce nauczania w szkole w powiązaniu z organizacją duńskiego toku nauczania. Wymiar czasowy nauczania języka ojczystego to 3–5 godzin tygodniowo. Po zakończeniu nauki uczeń ma prawo do wpisu przedmiotu na świadectwo ukończenia szkoły. Więcej informacji: www.retsinformation.dk.

Uczeń ma prawo do nauki swego języka ojczystego w klasach 1–9, a w wielu gminach także 0–9. Może również zapisać się na naukę języka polskiego do Ungdomsskole. Warunkiem przyjęcia jest złożenie wniosku (*tilmeldingsblanket*) o przyznanie takiego nauczania. Formularze są dostępne na stronach internetowych gmin, jak również powinny się znajdować w każdej szkole. Wypełniony wniosek przesyła się e-mailem lub listem do gminy bądź składa w sekretariacie szkoły.

Jeśli na terenie gminy z różnych powodów nie organizuje się nauczania języka ojczystego, gmina ma obowiązek skierować ucznia do najbliższej szkoły i gminy, gdzie nauczany jest język polski jako ojczysty (*Modersmålsundervisning*). Gmina finansuje transport uczniów.

Jak wskazują badania, nauka języka ojczystego wpływa bardzo pozytywnie na rozwój dwujęzycznego dziecka – zwłaszcza w czasie przyswajania języka duńskiego jako drugiego. Polscy nauczyciele pracujący w duńskich szkołach mogą także służyć pomocą w trudnym dla dziecka czasie szkolnej integracji.

Adresy duńskich szkół uczących języka polskiego z elementami historii i geografii Polski można znaleźć na stronie www.edu-tractus.dk.

Nauka języka polskiego, historii i geografii Polski w systemie uzupełniającym polskiego szkolnictwa

Szkolny Punkt Konsultacyjny w Kopenhadze oraz Szkolny Punkt Konsultacyjny w Viborgu, podległe Ministerstwu Edukacji Narodowej, prowadzą nauczanie uzupełniające dla dzieci obywateli polskich przebywających czasowo na terenie Danii. Nauka obejmuje edukację wczesnoszkolną, język polski i wiedzę o Polsce w oparciu o polską podstawę programową.

Dla dzieci obywateli polskich nauka w szkole jest bezpłatna. Rodzice mają obowiązek zakupu podręczników do nauki. Aby zgłosić dziecko do SPK, należy złożyć podanie o przyjęcie. Kwestionariusz i pozostałe informacje można znaleźć na stronie internetowej Ambasady RP w Kopenhadze.

Język polski przy kościołach

Język polski jest również nauczany przy kościele św. Anny w Kopenhadze i przy kościele Vor Frue Kirke w Aarhus.

Język polski w duńskich szkołach młodzieżowych

Szkoły młodzieżowe oferują naukę języka polskiego jako ojczystego tym uczniom, którzy ukończyli szkołę podstawową, a chcieliby doskonalić swoje umiejętności językowe. Oferta zależy od liczby chętnych. Zajęcia odbywają się w godzinach popołudniowych. Informacje można znaleźć na stronie internetowej <http://www.ungdomsskolen.kk.dk>.

ZAWIERANIE MAŁŻEŃSTW W DANII

Zawarcie związku małżeńskiego w Danii może mieć formę ślubu kościelnego lub cywilnego. Istnieje możliwość poślubienia osoby tej samej płci.

Ślub cywilny odbywa się w ratuszu. Udziela go urzędnik biura ślubów (Bryllupskontoret). W celu uzyskania szczegółowych informacji bądź zarezerwowania daty ślubu należy skontaktować się z wybranym urzędem.

Ślub kościelny udzielany jest przez pastora lub księdza jednego z uznanych w Danii związków wyznaniowych. Na stronie www.familiestyrelsen.dk można sprawdzić, które związki wyznaniowe zostały uznane przez państwo duńskie i których śluby wywołują skutki cywilno-prawne. W celu uzyskania bliższych informacji należy skontaktować się z odpowiednią kancelarią parafialną.

Cudzoziemiec zamierzający zawrzeć ślub w Danii musi przedstawić zaświadczenie o prawnej zdolności do zawarcia związku małżeńskiego i ewentualnie prawomocny wyrok rozwodowy z poprzedniego małżeństwa. Wymóg ten stawiany jest osobom zamieszkującym w Danii przez okres krótszy niż 2 lata.

Wzajemny obowiązek małżonków do zabezpieczenia warunków bytowych członków rodziny

Zawarcie związku małżeńskiego w Danii obowiązuje obie strony do wspólnego ponoszenia kosztów życia rodzinnego. Oznacza to, że każda ze stron – w miarę swoich możliwości – ma obowiązek zapewnienia rodzinie odpowiedniego standardu życia. W związku z tym może się zdarzyć, że gdy jedna ze stron straci pracę i wystąpi do instytucji publicznej o zasiłek, spotka się z odmową, jeżeli współmałżonek ma możliwość utrzymania rodziny. Nie dotyczy to wypłat dla bezrobotnych z a-kasse.

Sprawy majątkowe w rodzinie

W Danii większość małżeństw ma wspólnotę majątkową. W skrócie oznacza to, że wszystko, co para wniesie z sobą „do związku” lub wypracuje w trakcie trwania małżeństwa stanowi wspólną własność i w przypadku separacji czy

rozvodu zostanie podzielone. Obejmuje to również np. darowizny i spadki po rodzicach. Składnikiem majątku są także zobowiązania zaciągnięte przez jednego z małżonków.

Istnieje oczywiście możliwość zawarcia umowy regulującej w inny sposób stosunki majątkowe między małżonkami. Może to być np. całkowita lub częściowa odrębność majątkowa. Rodzice każdego z małżonków mogą również zastrzec, że określona darowizna lub spadek będzie stanowił odrębny majątek danej strony w przypadku separacji lub rozvodu.

Możliwości jest bardzo wiele. Aby poznać szczegóły, należy skontaktować się z adwokatem specjalizującym się w prawie rodzinnym.

Choć w małżeństwie obowiązuje wspólnota majątkowa, nie oznacza to, że małżonkowie muszą wspólnie zarządzać majątkiem. Wspólnota majątkowa nabiera znaczenia dopiero w kontekście podziału majątku w wyniku separacji lub rozvodu.

Każdy z małżonków dysponuje własnym majątkiem i podejmuje zobowiązania w stosunku do niego. Jednakże w przypadku zawierania umowy kredytowej często trzeba się liczyć z tym, że wymagana będzie zgoda współmałżonka. W ten sposób instytucja kredytowa zapewnia sobie możliwość ściągnięcia zobowiązań od obu stron, co w innym przypadku nie byłoby możliwe.

Należy zwrócić uwagę, że wspólnota majątkowa obowiązuje w przypadku zobowiązań wobec instytucji publicznych. Jeżeli jedno z małżonków ma zobowiązania wobec duńskiego urzędu podatkowego, oboje odpowiadają za to zadłużenie.

SEPARACJA I ROZWÓD

Separację i rozwód można w Danii przeprowadzić albo w drodze postępowania administracyjnego lub sądowego. Wydanie orzeczenia o separacji lub rozwodzie w postępowaniu administracyjnym może nastąpić tylko, gdy strony są całkowicie zgodne co do warunków, na jakich nastąpi separacja czy rozwód.

Aby uzyskać separację lub rozwód, należy najpierw wypełnić odpowiedni formularz, który można otrzymać w regionalnym urzędzie administracji pań-

stwowej (*Statsforvaltningen*) lub ściągnąć ze strony internetowej www.statsforvaltningen.dk.

Wniosek o rozwód/separację jest rozpatrywany przy złożeniu go chociażby przez jedną za stron. W zależności od okoliczności należy wybrać odpowiedni formularz. Jeżeli istnieje zgoda co do decyzji o rozwodzie, można go uzyskać niemal natychmiast. Należy wówczas wypełnić formularz „Rozwód bez wcześniejszej separacji” (*Skilsmisse uden forudgående separation*). Od 10 lutego 2016 r. opłata skarbową za rozwód wynosi 420 koron.

Jeżeli nie ma zgody w sprawie rozwodu, należy najpierw przeprowadzić separację, trwającą co najmniej 6 miesięcy. Aby uzyskać decyzję o separacji, trzeba wypełnić formularz „Separacja” (*Separation*). Od 10 lutego 2016 r. opłata skarbową za separację wynosi 420 koron.

Jeżeli po upływie co najmniej 6 miesięcy nadal istnieje wola rozwodu i strony nie wznowiły współżycia małżeńskiego, należy wypełnić kolejny formularz o nazwie „Rozwód po wcześniejszej separacji” (*Skilsmisse efter forudgående separation*). Od 10 lutego 2016 r. opłata skarbową wynosi 420 koron (pomiń uiszczenia wcześniejszej wpłaty 420 koron za separację).

W szczególnych przypadkach istnieje możliwość uzyskania natychmiastowego rozwodu bez poprzedzającej go separacji, mimo że strony nie są w tej sprawie zgodne. Te szczególne przypadki dotyczą sytuacji, w których:

- można wykazać niewierność drugiej strony,
- strony z powodu nieporozumień przez ponad 2 lata żyły osobno,
- jedno z małżonków dopuściło się przemocy wobec partnera lub wspólnych dzieci,
- jedna ze stron zawarła związek małżeński z inną osobą (bigamia),
- jedno z małżonków uprowadziło wspólne dziecko za granicę.

Warunki separacji lub rozwodu

Orzeczenie o separacji lub rozwodzie uprawomocnia się po jego wydaniu przez regionalny urząd administracji państwowej (*Statsforvaltningen*).

W celu przeprowadzenia postępowania strony muszą być zgodne co do następujących kwestii:

- że chcą separacji lub rozwodu,
- że nie życzą sobie negocjowania warunków rozwodu,
- czy któraś ze stron będzie zobowiązana do świadczenia alimentów na rzecz drugiej strony,
- przez jaki okres będą płacone alimenty (wysokość kwoty zostanie ustalona na drodze administracyjnej),
- jeżeli strony wynajmują mieszkanie lub zajmują mieszkania spółdzielcze (*andelsbolig*) – która z nich pozostanie w lokalu.

Małżonkowie mogą umówić się między sobą na płacenie alimentów po separacji lub rozwodzie. Istnieje również możliwość ustalenia alimentów przez *Statsforvaltningen* lub przez sąd. Przyznanie alimentów na utrzymanie drugiego małżonka nie jest jednak w Danii powszechne.

Jeżeli strony są zgodne co do separacji lub rozwodu i porozumiały się w sprawie warunków, *Statsforvaltningen* może niezwłocznie wydać stosowne orzeczenie.

Jeżeli zaś między stronami nie ma zgody odnośnie separacji lub rozwodu albo warunków na jakich ma być orzeczony rozwód lub separacja, strony **muszą** wziąć udział w procedurze negocjowania warunków.

Negocjowanie warunków w przypadku separacji lub rozwodu

Negocjowanie warunków ma formę spotkania w biurze regionalnego urzędu administracji państwowej. Strony zostają poinformowane o tym, co oznacza separacja lub rozwód i jakie przepisy obowiązują w tej materii. Podczas

spotkania omawia się wzajemne warunki niezbędne do przeprowadzenia separacji/rozvodu. Jeżeli strony mają dzieci, porusza się kwestie władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania, kontaktów z dziećmi oraz alimentów na dzieci. Ponadto omawia się sprawy związane z podziałem wspólnego majątku. Urzędnik *Statsforvaltningen* ma za zadanie pomóc stronom dojść do porozumienia i ustalić warunki umowy.

Koszt uczestnictwa w spotkaniu negocjacyjnym wynosi 1000 koron.

Obie strony mają prawo do przyprowadzenia na negocjacje osoby udzielającej pomocy prawnej, np. adwokata.

W przypadku dojścia do porozumienia podczas spotkania negocjacyjnego *Statsforvaltningen* może wydać odpowiednie orzeczenie o separacji lub rozwodzie.

Gdy strony doszły do porozumienia w sprawie separacji i rozvodu, nie są zobowiązane do uczestnictwa w spotkaniu negocjacyjnym. Strony nadal jednak mają prawo do takiego spotkania.

Gdy strony zrezygnują z udziału w spotkaniu negocjacyjnym, urzędnik *Statsforvaltningen* może podjąć decyzję o obowiązku odbycia takiego spotkania, jeżeli znajdzie i poda odpowiednie uzasadnienie.

Decyzja o przymusowym spotkaniu negocjacyjnym może zapaść, jeżeli:

- *Statsforvaltningen* ma wątpliwości co do tego, czy obie strony zrozumiały treść zawartej umowy,
- nie ma pewności, czy strony wiedzą, jakie prawa im przysługują,
- pojawia się podejrzenie zawarcia umowy pod przymusem.

Gdy regionalny urząd administracji państwowej podejmuje decyzję o konieczności odbycia spotkania negocjacyjnego, strony są zwolnione z opłaty w wysokości 1000 koron.

Separacja lub rozwód w postępowaniu sądowym

W większości przypadków spotkanie negocjacyjne w *Statsforvaltningen* kończy się porozumieniem. Jeżeli jednak nie udaje się go uzyskać, sprawa zostaje przekazana do sądu i wówczas to sędzia określa warunki separacji lub rozwodu. Postępowanie to również prowadzi do separacji lub rozwodu, ale zajmuje więcej czasu.

Gdy sprawa trafi do sądu, strony mogą uzyskać zwolnienie od kosztów procesowych, a także mają prawo do nieodpłatnej pomocy adwokata i tłumacza.

WŁADZA RODZICIELSKA

Małżeństwo mające dzieci poniżej 18. roku życia niepozostające w związku małżeńskim ponosi wspólną odpowiedzialność za dzieci, a więc współdzieli władzę rodzicielską.

Władza rodzicielska w stosunku do dziecka oznacza obowiązek zapewnienia opieki oraz możliwość podejmowania decyzji dotyczących dziecka.

W przypadku separacji lub rozwodu sprawa wspólnej władzy rodzicielskiej stanowi punkt wyjścia. Z reguły obydwój rodzice zachowują wspólną władzę rodzicielską po separacji i rozwodzie. Prawo duńskie nie wprowadza rozróżnienia między „władzą rodzicielską” a „wykonywaniem władzy rodzicielskiej” tak jak ma to miejsce w prawie polskim.

Istnieje możliwość orzeczenia separacji lub rozwodu pomimo braku porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej.

Jeżeli strony nie są zgodne co do władzy rodzicielskiej lub miejsca zamieszkania dziecka, są zobowiązane do stawienia się na spotkaniu w regionalnym urzędzie administracji państwowej, która w takiej sytuacji oferuje pomoc doradczą ekspertów ds. dzieci oraz pomoc w negocjacjach w przypadku konfliktu.

Prawo do kontaktu

Dziecko ma prawo do kontaktu z tym rodzicem, u którego nie zamieszkuje na co dzień. Oboje rodzice są zobowiązani do zapewnienia korzystnego dla dziecka kontaktu z drugim rodzicem.

Jeżeli strony nie potrafią się porozumieć w sprawie widzeń, strona, u której dziecko nie zamieszkuje, może zwrócić się do *Statsforvaltningen* o pomoc w określeniu zakresu kontaktów.

Alimenty na dziecko

Obowiązek utrzymania dziecka ciąży na obojgu rodziców, niezależnie od tego, z kim dziecko zamieszkuje. Jeżeli nie można osiągnąć porozumienia w tej sprawie, należy zwrócić się do regionalnego urzędu administracji państwowej z prośbą o ustalenie wysokości alimentów.

Skarga na postanowienia

Strony mają możliwość zaskarżenia postanowień *Statsforvaltningen* do Komisji Odwoławczej Wydziału Prawa Rodzinnego (*Ankestyrelsen*). Każde postanowienie wydane przez regionalny urząd administracji państwowej zawiera pouczenie o warunkach składania skargi.

Dobrowolne umieszczenie poza domem lub przymusowe odebranie dziecka

W opiece nad dzieckiem należy kierować się przede wszystkim jego dobrem.

Dlatego też każdy ma obowiązek poinformowania gminy o tym, że był świadkiem zaniedbania, przemocy, złego traktowania czy seksualnego wykorzystania dziecka lub zauważył, iż dziecko żyje w warunkach, które zagrażają jego zdrowiu i rozwojowi.

Jeżeli gmina dojdzie do wniosku, że dziecko nie żyje w odpowiednich warunkach, ma obowiązek interwencji. Gmina dokłada starań, aby działania te w jak najmniejszym stopniu ingerowały w życie rodziny. Może zaproponować wsparcie w postaci osoby kontaktowej bądź pedagoga zatrudnionego przez gminę, który będzie uczestniczył w życiu rodziny i wspierał ją w rozwiązywaniu problemów. Gmina może także wydać nakaz skierowania dziecka do placówki opiekuńczej, takiej jak żłobek czy przedszkole.

Jeżeli takie działania nie rozwiążą problemu, gmina może podjąć decyzję o umieszczeniu dziecka w placówce poza domem lub wdrożyć procedurę przymusowego odebrania dziecka.

Dziecko które ukończyło 12 lat, jest pytane o zdanie w tej sprawie. Po ukończeniu 15 lat może wyrazić zgodę na dobrowolne umieszczenie poza domem.

W ostateczności gmina ma możliwość przymusowego odebrania dziecka i umieszczenia go poza domem.

Dzieci mogą zostać przymusowo odebrane rodzicom wyłącznie wówczas, gdy istnieje duże ryzyko, że wspólne mieszkanie z rodzicami odbywa się ze szkodą dla rozwoju dziecka. Warunkiem odebrania dziecka jest stwierdzenie braku możliwości rozwiązania problemów w domu.

Przyczynę przymusowego odebrania dziecka rodzicom może stanowić nadużywanie alkoholu lub choroba psychiczna rodzica/rodziców albo bicie dziecka, które jest w Danii niedozwolone.

W takich sprawach decyzje podejmuje specjalna komisja ds. dzieci i młodzieży działająca przy urzędzie gminy. Przewodniczącym takiej komisji jest zawsze sędzia, a w jej skład wchodzi rzeczoznawcy (eksperti) w sprawach dzieci i młodzieży np. pedagog, psycholog, pracownik socjalny. Rodzice mają prawo głosu i mogą przedstawić swoje propozycje, zanim zapadnie ostateczna decyzja. Rodzice mają także prawo wglądu do akt i mogą domagać się bieżących informacji w swojej sprawie.

Jeżeli gmina zdecyduje o przymusowym odebraniu dziecka, ma jednocześnie obowiązek pomóc rodzicom i dziecku w znalezieniu adwokata.

Istnieje możliwość samodzielnego wyboru adwokata w sprawach o przymusowe odebranie dziecka; dzieci powyżej 12. roku życia mają prawo do własnego adwokata.

Wybór adwokata jest całkowicie dowolny i niezależny od miejsca jego zamieszkania.

Pomoc i doradztwo adwokackie w sprawach o przymusowe odebranie dziecka (tvangsfjernelse) są bezpłatne. W każdym przypadku zaleca się jednak natychmiastowy kontakt z prawnikiem.

W przypadkach dobrowolnego bądź przymusowego umieszczenia dziecka poza domem rodzice mają prawo (w oparciu o § 54) do tzw. osoby wspierającej – neutralnej fachowej pomocy w rozwiązywaniu problemów związanych z tą sytuacją. Osobą wspierającą może być pedagog lub doradca socjalny, który ma doświadczenie w tego typu sprawach. Gmina często dysponuje listą takich osób, a skorzystanie z ich pomocy jest nieodpłatne.

Powrót dziecka do domu

W przypadku przymusowego umieszczenia dziecka poza domem rodzice mogą się ubiegać o jego powrót do domu. Nie mają obowiązku czekać, aż upłynie ustalony przez gminę okres pozostawania dziecka poza domem, jednakże sprawa musi zostać pozytywnie rozpatrzona przez Komisję Odwoławczą lub sąd.

Powrót dziecka na łono rodziny jest możliwy tylko wówczas, gdy nastąpiła zmiana okoliczności uzasadniających jego umieszczenie poza domem. W przeciwnym wypadku taki wniosek nie zostanie pozytywnie rozpatrzony.

Jeżeli dziecko mieszkało poza domem przez dłuższy okres, jego powrót może być skomplikowanym procesem. Istnieją różnego rodzaju programy wsparcia ukierunkowane na udzielanie rodzicom i dziecku pomocy w okresie tych zmian.

Umieszczenie dziecka poza domem trwa najdłużej do ukończenia przez nie 18. roku życia.

Kontakt z władzami i adwokatem

Prawo zależy w dużym stopniu od obowiązujących przepisów i praktyki prawniczej, a jego rozwiązania mogą być różne w każdym konkretnym przypadku. Dlatego też warto skontaktować się z władzami i adwokatem w celu zasięgnięcia bliższych informacji.

PRAWO DROGOWE

PRAWO JAZDY

Aby uzyskać w Danii prawo jazdy kategorii B (na samochód osobowy) trzeba mieć ukończone 18 lat. Po ukończeniu 16 lat można ubiegać się o wydanie prawa jazdy kategorii AM na mały skuter. Po ukończeniu 20 lat można ubiegać się o wydanie prawa jazdy kategorii A2 na motocykl średniej wielkości.

Najpierw należy ukończyć obowiązkowy kurs u autoryzowanego nauczyciela jazdy. W przypadku prawa jazdy na samochód osobowy (kategoria B) kurs obejmuje co najmniej 29 lekcji teoretycznych, 24 lekcje jazdy oraz kurs pierwszej pomocy związany z ruchem drogowym. Każda lekcja nie może trwać krócej niż 45 minut.

Część teoretyczna kończy się egzaminem z teorii, a część praktyczna – egzaminem z jazdy samochodem.

W Danii można używać ważnego prawa jazdy uzyskanego w jakimkolwiek kraju członkowskim UE, np. w Polsce. Osoby zamieszkałe w Danii mają obowiązek wymiany polskiego prawa jazdy na duńskie, jeśli mieszkają w Danii powyżej 2 lat, a polskie prawo jazdy wydane jest na okres dłuższy niż 15 lat lub bezterminowo.

Gdy prowadzi się samochód w Danii, trzeba zawsze mieć przy sobie ważne prawo jazdy, które okazuje się policji podczas kontroli.

Pojazdy niezarejestrowane w Danii

Osobom mieszkającym w Danii nie wolno samodzielnie używać pojazdów zarejestrowanych za granicą, chyba że w pojeździe znajduje się jego właściciel lub zarejestrowany użytkownik.

W sytuacji kiedy osoba zamieszkała w Danii prowadzi samochód na polskich numerach rejestracyjnych i zostanie zatrzymana do rutynowej kontroli przez policję lub SKAT musi liczyć się z tym, że:

- może zostać ukarana karą grzywny za prowadzenie samochodu na obcych numerach rejestracyjnych (patrz wyżej),
- jeżeli nie minęło 30 dni od wwiezienia samochodu do Danii – zostanie pouczone o obowiązku przerejestrowania samochodu w przepisowym terminie. Jeżeli chce się uniknąć przerejestrowania samochodu należy samochód wywieźć z Danii przed upływem 30 dni od wwiezienia samochodu. Po upływie terminu 30 dni SKAT najprawdopodobniej zbada, czy samochód został zgłoszony do przerejestrowania i gdzie się znajduje.

Jeżeli minęło 30 dni od wwiezienia samochodu do Danii – zostanie wezwana do natychmiastowego uiszczenia opłaty rejestracyjnej. Jeżeli osoba nie ma możliwości opłacenia akcyzy na miejscu ani nie może w krótkim czasie przedstawić gwarancji bankowej, SKAT może podjąć decyzję o natychmiastowym zajęciu pojazdu na poczet opłaty rejestracyjnej (akcyzy) oraz kosztów transportu i przechowywania pojazdu do czasu, aż opłata (oraz koszty transportu i przechowywania) zostanie wniesiona. Funkcjonariusze, którzy dokonują zajęcia pojazdu, mają obowiązek pouczyć o tym, że można zażądać kontroli decyzji o zajęciu samochodu przez sąd.

W przypadku uzyskania pozwolenia na prowadzenie w Danii pojazdu zarejestrowanego za granicą należy zawsze mieć je przy sobie podczas jazdy samochodem, by w razie zatrzymania można było je okazać policji bądź pracownikom SKAT.

Osoby które **nie mieszkają w Danii** (nie są zarejestrowane w CPR z adresem zamieszkania w Danii) mogą korzystać z samochodu niezarejestrowanego w Danii w związku z pierwszym pobytem w Danii, który nie przekroczy 185 dni. W takiej sytuacji nie trzeba występować o pozwolenie na korzystanie w Danii z samochodu na obcych numerach rejestracyjnych, ale należy mieć przy sobie dokument świadczący o tym, że pobyt w Danii nie przekroczy 185 dni, np. umowa o pracę na 5 miesięcy czy dokument o uczestnictwie w wymianie studenckiej na czas jednego semestru.

NARUSZENIE PRZEPISÓW RUCHU DROGOWEGO

Konsekwencją naruszenia przepisów ruchu drogowego może być np. mandat karny lub cofnięcie prawa do prowadzenia pojazdów.

W sytuacji naruszenia przepisów ruchu drogowego policja może przedłożyć propozycję przyjęcia kary grzywny pozasądowej.

Proponowana kara grzywny pozasądowej odpowiada wysokości grzywny, jaka zostałaby zasądzona za podobne naruszenie przepisów ruchu drogowego, gdyby zostało się uznaniem przez sąd za winnego.

Wysokość proponowanej grzywny pozasądowej jest wyznaczana na podstawie stałych stawek, odpowiadających rodzajom wykroczeń. Grzywna za mniejsze naruszenie przepisów ruchu drogowego wynosi zazwyczaj od 1 do 2 tys. koron duńskich, jazda z nadmierną prędkością może natomiast kosztować od 1 do 5 tys. koron – w zależności od skali wykroczenia.

Jeśli dana osoba nie przyznaje się do winy i wnosi sprzeciw wobec policyjnej propozycji przyjęcia kary grzywny pozasądowej, sprawę rozstrzyga sąd. W przypadku zasądzenia zapłacenia kary trzeba także pokryć koszty procesu.

W przypadku szczególnie niskich dochodów (ok. 165 tys. koron duńskich rocznie) można wnioskować o obniżenie grzywny. Możliwe jest także uzyskanie odroczenia płatności bądź spłacanie jej w ratach.

W celu uzyskania bliższych informacji należy skontaktować się z policją. Dane kontaktowe znajdują się na stronie internetowej www.politi.dk.

Cofnięcie pozwolenia na kierowanie pojazdem

Naruszenie przepisów ruchu drogowego może również doprowadzić do warunkowego lub bezwarunkowego orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Warunkowe orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych

Warunkowe zatrzymanie prawa jazdy oznacza, że pod pewnymi warunkami zachowuje się prawo do prowadzenia pojazdów.

Należy zdać kontrolny egzamin na prawo jazdy, o którym powiadamia policja. Odbywa się on w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania powiadomienia. W przypadku niestawienia się bądź niezdania egzaminu kontrolnego w terminie wyznaczonym przez policję pozwolenie na kierowanie pojazdem zostaje cofnięte.

Ponadto w okresie próbnym – trwającym 3 lata – nie wolno naruszyć przepisów ruchu drogowego, w przeciwnym razie orzeczony zostanie zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Prawo jazdy może zostać warunkowo zatrzymane np. wtedy, gdy kierowca:

- nie przestrzegał zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego i doprowadził do szkód osobowych bądź rzeczowych lub stworzył sytuację potencjalnego zagrożenia,
- jechał na autostradzie pojazdem kategorii B z nadmierną prędkością, np. 160 km/h bądź więcej, lub przekroczył o ponad 60% dopuszczalną prędkość na innych drogach,
- prowadził pojazd po spożyciu alkoholu i zawartość alkoholu we krwi wynosiła od 0,5 do 1,20 promila.

Dopuszczalna zawartość alkoholu we krwi w Danii wynosi maksymalnie 0,5 promila.

Bezwarunkowe orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych

Bezwarunkowe orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych oznacza odebranie danej osobie prawa jazdy przez policję z jednoczesnym zakazem prowadzenia pojazdów.

Okres obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów trwa od sześciu miesięcy do 10 lat. W szczególnych przypadkach może także zostać orzeczony stały zakaz prowadzenia pojazdu.

Po upłynięciu okresu objętego zakazem możliwe jest ponowne uzyskanie prawa do prowadzenia pojazdów – pod warunkiem zdania kontrolnego egzaminu na prawo jazdy.

O bezwarunkowym zakazie prowadzenia pojazdów orzeka się np. wówczas, gdy:

- kierowca prowadził pojazd po spożyciu alkoholu, a zawartość alkoholu we krwi przekroczyła 1,20 promila alkoholu,

- kierujący pojazdem doprowadził do dużych szkód osobowych i materialnych,
- prawo jazdy danej osoby zostało wcześniej warunkowo zatrzymane, a ona sama w okresie próbnym naruszyła przepisy ruchu drogowego,
- dozwolona prędkość została przekroczona o więcej niż 100% przy jeździe powyżej 100 km/h,
- prędkość jazdy wynosiła 200 km/h lub więcej,
- jazda miała charakter szczególnie ryzykowny i była pozbawiona należytej ostrożności.

SYSTEM PUNKTÓW KARNYCH – KLIPPEKORTORDNINGEN

W Danii obowiązuje system punktów karnych, dający możliwość orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w przypadku wielokrotnego naruszania określonych przepisów ruchu drogowego; za poszczególne naruszenia naliczane są punkty.

W przypadku naruszenia kilku różnych przepisów jednocześnie może zostać naliczonych więcej punktów.

Jeżeli w okresie trzech lat zostanie się uznany za winnego 3 wykroczeń, za które naliczane są punkty karne, konsekwencją będzie orzeczenie warunkowego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Jeżeli w okresie trzech lat popełni się 6 punktowanych wykroczeń, wraz z naliczeniem punktów za ostatnie wykroczenie zostanie orzeczony bezwarunkowy zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Naliczone punkty są „aktywne” przez 3 lata od dnia popełnienia wykroczenia. Aby uzyskać informacje o naliczonych punktach, należy skontaktować się z policją.

Punkty karne są naliczane w przypadku:

- przekroczenia dozwolonej szybkości o ponad 30%,
- przekroczenia bocznej linii ciągłej w związku z niedozwoloną jazdą poboczem,
- przekroczenia podwójnej linii ciągłej w trakcie wyprzedzania,
- jazdy na czerwonym świetle,
- jazdy pod prąd,
- naruszenia przepisów dotyczących powtórnej zmiany pasa ruchu (ślalomu) oraz mijania w gęstym ruchu ulicznym,
- objeżdżania wysepki lewą stroną,
- ścigania się z innym pojazdem na drodze,
- przejeżdżania po torach kolejowych pomimo sygnału stopu,
- zachowywania zbyt małego odstępu od samochodu jadącego z przodu,
- nieudzielenia pierwszeństwa przejazdu,
- naruszenia przepisów w zakresie wyprzedzania i nieprzestrzegania zakazu wyprzedzania,
- zwiększania prędkości jazdy w momencie, gdy jest się wyprzedzanym,
- wyprzedzania na przejściu dla pieszych,
- zmian kierunku ruchu, pozycji na jezdni itp., co stwarza zagrożenie i powoduje niedogodności dla innych uczestników ruchu,
- naruszenia przepisów dotyczących zmiany pasa ruchu,
- nieużywania obowiązkowego wyposażenia zapewniającego dzieciom bezpieczeństwo podczas jazdy samochodem.

Gdy pierwsze prawo jazdy ma mniej niż 3 lata

W przypadku naruszenia przepisów ruchu drogowego w okresie 3 lat od daty uzyskania prawa jazdy obowiązują zaostrzone przepisy.

W razie popełnienia 2 punktowanych wykroczeń otrzymuje się zakaz prowadzenia pojazdu. Oznacza to cofnięcie pozwolenia na kierowanie pojazdami, wiążące się z koniecznością zdania prawa jazdy policji.

W celu odzyskania prawa do kierowania pojazdem należy najpierw odbyć specjalny kurs nauki jazdy, obejmujący m.in. wiedzę z zakresu zachowania w ruchu ulicznym, podstawowych zasad jazdy samochodem, manewrów na drodze i ryzyka jazdy w warunkach szczególnych. Ponadto należy zdać egzamin kontrolny na prawo jazdy.

Specjalna nauka jazdy obejmuje minimum 8 lekcji poświęconych teorii i minimum 8 godzin praktycznej nauki jazdy. Nie można rozpocząć specjalnej nauki jazdy, zanim decyzja o zakazie jazdy stanie się prawomocna.

Jeśli w okresie uczęszczania na lekcje nauki jazdy jest się nieobecny przez czas dłuższy niż 3 miesiące, trzeba na nowo rozpocząć specjalną naukę jazdy.

W przypadku popełnienia 4 punktowanych wykroczeń wraz z naliczeniem punktów za ostatnie wykroczenie orzeczony zostanie bezwarunkowy zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Kontrolny egzamin z jazdy

W przypadku orzeczenia warunkowego bądź bezwarunkowego zakazu prowadzenia pojazdu mechanicznego trzeba podejść do kontrolnego egzaminu na prawo jazdy. Egzamin ten składa się z części teoretycznej i praktycznego egzaminu z jazdy. Najczęściej nie ma żadnych wymogów co do tego, by uczyć się na dodatkowe lekcje jazdy, jednakże kilka dodatkowych godzin z nauczycielem może okazać się dobrym pomysłem.

Prawo jazdy można odzyskać wyłącznie po zdaniu kontrolnego egzaminu na prawo jazdy.

Szkolenie na temat „alkohol a ruch drogowy”

Jeśli otrzymany zakaz jazdy bądź orzeczenie warunkowego lub bezwarunkowego zakazu prowadzenia pojazdu mechanicznego jest konsekwencją jazdy po spożyciu alkoholu, należy odbyć kurs na temat „alkohol a ruch drogowy”. Dopiero po nim można przystąpić do kontrolnego egzaminu na prawo jazdy.

Konfiskata pojazdu mechanicznego w przypadku naruszenia ustawy o ruchu drogowym

Policja może skonfiskować samochód w przypadku szczególnie ostrych bądź powtarzających się naruszeń ustawy o ruchu drogowym.

W praktyce policja najczęściej konfiskuje pojazdy w przypadku powtarzających się wykroczeń związanych z prowadzeniem pojazdu po spożyciu alkoholu bądź w okresie zatrzymania prawa jazdy.

Skontaktuj się z właściwym urzędem lub z adwokatem

Przepisy prawne mają to do siebie, że często ulegają zmianie. W związku z tym, w celu uzyskania dalszych informacji dobrze jest skontaktować się z właściwym urzędem lub z adwokatem.

POMOC PRAWNA

W Danii działają centra bezpłatnej pomocy prawnej (retshjælpskontorer). Pomoc przez nie świadczona może przybrać formę udzielenia rady, napisania pisma do urzędu czy strony postępowania. **Osoby pracujące w centrach bezpłatnej pomocy prawnej nie reprezentują jednak zgłaszających się osób w sądach.**

Prawnicy pracujący w centrach bezpłatnej pomocy prawnej pomagają jedynie w sprawach związanych ze sferą życia prywatnego. Mogą to być np. spraw z zakresu:

- prawa rodzinnego – rozwody, separacje, opieka nad dzieckiem, alimenty,
- ubezpieczeń społecznych – prawo do świadczeń, odwołania od decyzji gmin,
- praw konsumenta,
- praw lokatorów i najemców (wynajem mieszkania),
- prawa pracy,
- wypadki drogowe,
- wypadki przy pracy,
- skargi do organów administracyjnych.

Adresy niektórych ośrodków, do których można zgłosić się celem otrzymania bezpłatnych konsultacji dostępne są na stronie internetowej ambasady www.kopnhaga.msz.gov.pl lub stronie www.civilstyrelsen.dk.

W większości miast (gmin) prowadzone są także dyżury adwokatów (Advokatvagter), w trakcie których w formie ustnej można dokonać konsultacji. Dane dotyczące miejsc i godzin spotkań dostępne są na stronie: www.advokatvagterne.dk.

PŁATNE USŁUGI ADWOKACKIE (OFFENTLIG RETSHJÆLP)

81

Adwokat zanim podejmie się prowadzenia sprawy powinien poinformować zgłaszającego się o przybliżonych kosztach usługi, a także o możliwości stania się o przyznanie bezpłatnego procesu (fri proces), lub ewentualnych zwolnień z opłat.

Pomoc prawną ze strony adwokata dzieli się na 3 etapy. Pierwsza ustna i podstawowa porada prawna jest bezpłatna. Kolejnym krokiem może być udzielenie za opłatą tzw. porady zwykłej. Trzeci etap to udzielenie rozszerzonej pomocy prawnej. Porada zwykła to np. pomoc w napisaniu pisma czy wniosku. Pomoc rozszerzona obejmuje działania w przypadku konfliktu, który zdaniem adwokata można rozwiązać polubownie (poza sądem).

Wynagrodzenie dla adwokata za pomoc prawną drugiego stopnia wynosi 1070 kr. (poziom 2017r.) z VAT, z czego kasa państwowa pokrywa 75%. Wynagrodzenie dla adwokata za pomoc prawną trzeciego stopnia wynosi 2440 kr. (poziom 2017 r.) z VAT, z czego kasa państwowa pokrywa połowę. Jednakże w przypadku przyznania na złożony wniosek zwolnienia z kosztów procesu kasa państwowa pokrywa całość wynagrodzenia adwokata za pomoc prawną. Dopłata z kasy państwowej obejmuje wyłącznie wynagrodzenia nie pokrywane z ubezpieczenia prawnego lub innych form ubezpieczeń.

Podstawowym warunkiem dostępu do takiej pomocy ze strony duńskiego państwa jest spełnienie kryterium dochodowego oraz posiadanie stałego miejsca zamieszkania w Danii (nr CPR i żółta karta). W 2017 roku obowiązują następujące maksymalne limity dochodów:

- osoby samotne: **315.000 DKK**
- małżeństwa, partnerzy, osoby żyjące w konkubinacie: wspólny dochód do **400.000 DKK**
- limit dochodu zwiększa się w przypadku posiadania dziecka. Każde dziecko poniżej 18 roku życia podnosi limit o **55.000 DKK**.

Proces wolny od opłat (fri proces)

Kiedy sprawy nie uda się rozwiązać polubownie i ma ona trafić do sądu, w określonych ustawą przypadkach osoby o niskich dochodach mogą ubiegać się o proces wolny od opłat. Podstawowym warunkiem dostępu do takiej pomocy ze strony duńskiego państwa jest spełnienie kryterium dochodowego oraz posiadanie stałego miejsca zamieszkania w Danii (nr CPR i żółta karta). Dochody sprawdza się na podstawie rozliczenia podatkowego SKAT (årsopgørelsen).

ZATRZYMANIE PRZEZ POLICJĘ

Podstawą do zatrzymania przez policję jest popełnienie przestępstwa albo uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. W czasie zatrzymania lub kontroli należy podać policji imię, nazwisko, adres i datę urodzenia lub CPR. Zatrzymanie jest stosowane, aby zapobiec możliwości dokonania innego przestępstwa, zapewnić obecność osoby podejrzanego w trakcie prowadzonego dochodzenia oraz uniemożliwić jej kontakt z innymi osobami (§ 755 w Retsplejeloven, w skrócie RPL).

Zatrzymanie przez policję powinno się odbywać na tyle łagodnie, na ile to możliwe (RPL § 758). Policja może dokonać rewizji osobistej w celu usunięcia przedmiotów, które mogłyby pomóc w ewentualnym ataku czy ucieczce albo stanowić zagrożenie dla zatrzymanego lub innych osób (RPL § 792 e).

Policja ma obowiązek jak najszybciej poinformować zatrzymanego o powodzie zatrzymania i godzinie zatrzymania (RPL § 758, stk. 2). **Policja może bez decyzji sądu zatrzymać podejrzanego na maksymalnie 24 godziny (RPL § 760, stk. 2)** i przed upływem tego terminu zwolnić albo przedstawić zatrzymanego w sądzie na przesłuchanie, na którym sędzia zdecyduje o ewentualnym areszcie tymczasowym.

ADWOKAT/OBROŃCA

Zatrzymany ma prawo do zachowania milczenia i obecności adwokata przy przesłuchaniu. Każdy zatrzymany ma również prawo do wyboru adwokata (RPL § 729a). Jeżeli zatrzymany samodzielnie nie wybierze adwokata, zostanie mu przydzielony adwokat z urzędu (RPL § 731). **Zatrzymany ma prawo bezpłatnie zmienić adwokata przydzielonego z urzędu (RPL § 733).** Może np. poprosić o adwokata mówiącego po polsku. Lista kancelarii prawnych działających w Danii, które oferują usługi w języku polskim, jest dostępna na stronie Ambasady RP w Kopenhadze: www.kopenhaga.msz.gov.pl.

KONTAKT Z AMBASADĄ/KONSULATEM/RODZINĄ

Policja ma obowiązek pouczyć osobę zatrzymaną o jej prawie do poinformowania polskiej placówki dyplomatycznej o zatrzymaniu. Musi także w języku zrozumiałym dla zatrzymanego przekazać mu informacje o jego prawach, w tym o prawie do kontaktu z rodziną.

Na prośbę osoby zatrzymanej policja powinna niezwłocznie zawiadomić polski urząd konsularny o zatrzymaniu, tymczasowym aresztowaniu lub pozbawieniu wolności polskiego obywatela. Wszelkie wiadomości kierowane do urzędu konsularnego przez osobę przebywającą w areszcie tymczasowym lub więzieniu bądź pozbawioną wolności w jakikolwiek inny sposób powinny być niezwłocznie przekazywane przez wspomniane władze.

Prawo do poinformowania rodziny lub kontaktu z innymi osobami (np. pracodawcą) jest uregulowane odrębnie. W zależności od popełnionego przestępstwa i decyzji sądu w tym zakresie zatrzymany może samodzielnie poinformować rodzinę o swoim zatrzymaniu lub poprosić policję, aby dokonała tego w jego imieniu. W sytuacjach wyjątkowych policja na wniosek prokuratora lub sądu może odmówić przekazania takiej informacji – CIS nr 9155 af 18/03/2010, punkty 2.2-2.6 (okólnik Ministerstwa Sprawiedliwości do policji i prokuratury o prawie zatrzymanego do powiadomienia rodziny, kontaktu z adwokatem i przedstawicielstwem dyplomatycznym swojego państwa oraz dostępie do lekarza). Rodzina może zawsze przekazać list do zatrzymanego – pośredniczy w tym policja, która dokonuje kontroli korespondencji.

Przyznanie tłumacza

Każdy zatrzymany cudzoziemiec ma prawo do tłumacza. O pomoc tłumacza można wnosić już przy zatrzymaniu. Policja nie ma obowiązku zapewniać tłumacza rodzinie zatrzymanego.

ARESZT TYMCZASOWY

Tymczasowe aresztowanie jest jednym ze środków zapobiegawczych stosowanych wobec podejrzanego lub oskarżonego w toku postępowania karnego. Polega na osadzeniu w areszcie śledczym. O zastosowaniu aresztu decyduje sąd.

Aby zatrzymany mógł zostać aresztowany, muszą być spełnione następujące warunki (RLP § 762):

- uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa,
 - przestępstwo, o dokonanie którego podejrzewa się aresztowanego, podlega oskarżeniu publicznemu,
 - za popełnione przestępstwo grozi kara pozbawienia wolności od 1 roku i 6 miesięcy.
- Dodatkowo muszą zaistnieć następujące przesłanki:
- uzasadnione podejrzenie, że zatrzymany może zbiec lub próbować uniknąć kary,
 - uzasadnione podejrzenie, że zatrzymany ponownie popełni przestępstwo podlegające oskarżeniu publicznemu, za które grozi kara pozbawienia wolności od 1 roku i 6 miesięcy,
 - uzasadnione podejrzenie, że zatrzymany będzie próbował utrudnić dochodzenie,
 - zatrzymany nie ma stałego miejsca zamieszkania w Danii, ani żadnych związków z Danią.

Jednorazowo sąd może zdecydować o zastosowaniu aresztu trwającego maksymalnie 4 tygodnie. Przed upływem 4 tygodni oskarżony musi stanąć ponownie przed sądem, który podejmie decyzję o dalszym areszcie albo zwolnieniu z aresztu. Ponowne aresztowanie także może trwać maksymalnie 4 tygodnie; jeżeli do tego czasu dochodzenie nie zakończy się, procedurę można powtórzyć.

Izolacja od pozostałych osadzonych (RLP § 770a-770e)

Policja może złożyć wniosek o odizolowanie aresztowanego od pozostałych osadzonych. O zastosowaniu izolacji decyduje sąd. Jej celem nie jest nałożenie dodatkowej kary. Osadzony w izolacji ma zapewniony kontakt z personelem więziennym, lekarzem więziennym i pastorem/księdzem. Izolowany

zachowuje także prawo do niekontrolowanych przez personel areszty wizyt swojego adwokata.

Podstawowe prawa osób osadzonych w zakładzie karnym

Zestaw praw i reguł związanych z odbywaniem kary pozbawienia wolności jest wydawany aresztowanemu i osadzonemu przez personel więzienny w momencie osadzenia w zakładzie karnym. Podstawowy spis praw w języku polskim dostępny jest także na stronie Departamentu Więziennictwa i Probacji, www.kriminalforsorgen.dk. Oprócz tych przepisów istnieje kilka zarządzeń dotyczących obcokrajowców.

Personel zakładu karnego przeważnie włada językiem angielskim lub niemieckim. Jeżeli więzień nie umie rozmawiać w tych językach, często można skorzystać z pomocy innego osadzonego z tego samego kraju. Tłumacza zżywa się tylko wtedy, kiedy jest to absolutnie konieczne i praktycznie możliwe.

W niektórych zakładach karnych wybiera się specjalnego rzecznika obcojęzycznych więźniów.

Więzień ma prawo do kontaktu z ambasadą lub konsulatem swojego kraju.

W niektórych przypadkach osadzony cudzoziemiec ma możliwość uczestniczenia w wyborach do parlamentu oraz władz lokalnych.

W niektórych przypadkach istnieje możliwość przeniesienia odbycia kary do kraju pochodzenia osadzonego.

Jeżeli sąd w wyroku zarządził, że skazany zostanie wydany z Danii po odbyciu kary, więzień ma możliwość odbywania kary wyłącznie w więzieniu zamkniętym.

Jeżeli osadzony ma zostać wydany z Danii po odbyciu kary, istnieje możliwość wcześniejszego zwolnienia warunkowego. Jeżeli zakaz wjazdu na teren Danii nie jest ograniczony w czasie (wydany na zawsze), istnieje możliwość zwolnienia warunkowego po odbyciu 1/2 kary. Jeżeli zakaz wjazdu do Danii dotyczy czasu ograniczonego, istnieje możliwość zwolnienia warunkowego po 7/12 odbytej kary.

Przed wyjazdem z Danii na stałe należy:

- wyrejestrować się z ewidencji ludności. Czynności tej dokonuje się w urzędzie gminy w dziale ewidencji ludności (*Folkeregister*).
- do duńskiego urzędu skarbowego SKAT przekazać informację o zmianie miejsca pobytu. W tym celu można skorzystać z formularza *04.029EN*.

Dobrze jest pamiętać również o:

- prawie do otrzymania pieniędzy z *FerieKonto*, które przysługuje opuszczającemu Danię na stałe. Więcej informacji na ten temat znajduje się na stronie: www.borger.dk/feriepenge
- poinformowaniu funduszu emerytalnego *ATP* o zmianie adresu zamieszkania, aby mógł on skontaktować się w kwestii wypłaty świadczenia emerytalnego.
- poinformowaniu o zmianie adresu zamieszkania innych funduszy emerytalnych (np. *Industriens Pension*, *Danica Pension*, *PensionDanmark*), w których odkładane były składki na emeryturę. Część z tych instytucji pozwala na wypłatę zgromadzonych środków nawet przed osiągnięciem wieku emerytalnego np. w związku ze zmianą kraju zamieszkania.
- wyrejestrowaniu samochodu. Możliwe jest także odzyskanie części wpłaconego podatku rejestracyjnego poprzez procedurę uzyskania *eksportgodtgørelse*. W tym celu konieczne jest skontaktowanie się ze SKAT.
- poinformowaniu banku, poczty oraz instytucji ubezpieczeniowych o zmianie miejsca zamieszkania.
- zachowaniu *NemKonto* na okres kilku miesięcy po wyjeździe co pozwoli korzystać z urzędowych/bankowych serwisów internetowych.

Celem przygotowania się do powrotu do Polski warto skorzystać z serwisu Zielona Linia.

www.powroty.zielonalinia.gov.pl

PRZYDATNE ADRESY I NUMERY TELEFONÓW

89

Numer 112 w sytuacjach zagrażających życiu, pozwala połączyć się ze strażą pożarną, policją, służbami medycznymi.

Działający na terenie Danii, od 1 stycznia 2014 r., numer 1813 oferuje kontakt ze służbami medycznymi w przypadkach nagłych kontuzji, chorób. Więcej informacji na www.1813.dk

Wybierając numer 114 zostaniesz połączony z najbliższym posterunkiem policji. Dla dzwoniących z zagranicy (+45) 114 (kontakt z policją w Kopenhadze).

AMBASADA

Ambasada RP w Kopenhadze

Richelieus Allé 12
2900 Hellerup
Tel: (+45) 39 46 77 00
Fax: (+45) 39 46 77 66
e-mail: copenhagen.info@msz.gov.pl
www.kopenhaga.msz.gov.pl

Ambasada Królestwa Danii w Polsce

Ul. Marszałkowska 142
00-061 Warszawa
Tel: (+48) 22 565 29 00
e-mail: wawamb@um.dk
www.polen.um.dk

Referat Konsularny Ambasady RP w Kopenhadze

Richelieus Allé 12
2900 Hellerup
Tel: (+45) 39 46 77 00
Fax: (+45) 39 46 77 88
e-mail: kopenhaga.amb.wk@msz.gov.pl

Wydział Promocji Handlu i Inwestycji w Kopenhadze

Ryvangs Allé 46
2900 Hellerup
Tel: (+45) 39 481 200
e-mail: polcom@polcom.dk
www.copenhagen.trade.gov.pl

INSTYTUCJE DUŃSKIE

Statsforvaltningen

Tel: (+45) 72 56 70 00
www.statsforvaltningen.dk

Udbetaling Danmark

Kongens Vænge 8
3400 Hillerød
www.atp.dk

Arbejdstilsynet

PO Box 1228
0900 København C
Tel: (+45) 70 12 12 88
E-mail at@at.dk
www.arbejdstilsynet.dk

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring

Sankt Kjelds Plads 11
2100 Copenhagen
Tel: (+45) 72 20 60 00
E-mail: aes@aes.dk
www.aes.dk

<p>Rigspolitiet Polititorvet 14 1780 Copenhagen V Tel: (+ 45) 33 14 88 88 E-mail: politi@politi.dk www.politi.dk</p>	<p>Justitsministeriet Slotsholmsgade 10 1216 København K Tel: (+45) 72 26 84 00 E-mail: jm@jm.dk www.justitsministeriet.dk</p>
<p>SKAT Tel: (+45) 72 22 18 18 www.skat.dk</p>	<p>Udenrigsministeriet Asiatisk Plads 2 DK-1448 Copenhagen K Tel: (+45) 33 92 00 00 um@um.dk www.um.dk</p>
<p>PRAWNICY POLSKOJĘZYCZNI</p>	
<p>Kępińska Jakobsen Margareta (prawnik, cand. Jur. Et Art.) Duntzfelts Alle 14, 2 th 2900 Hellerup e-mail: margareta.jakobsen@mail.dk tel.: (0045) 39 62 79 49 tel. kom. (0045) 26 21 71 79</p>	<p>EB § KONSULENT Ewa Bylińska Charlottenlundvej 13, 1 th. 2900 Hellerup e-mail: EB@ebkonsulent.dk tel.: (0045) 39 61 38 48</p>
<p>Polonia-Prawo-Prokop v/ Advokataktieselskabet Søgaard Jernbanegade 22, 6700 Esbjerg Tlf. +45 5162 4444 (j. polski) Telefon + 45 75123044 (j. duński lub w j. angielskim) Fax.: + 45 7512397 email: poloni@prawo.dk</p>	<p>Wspólnota Adwokacka Schultz Krüger Advokater Nordre Jernbanevej 44, 1, 3400 Hillerød tel. + 45 48 26 13 13 Kontakt w j. polskim: Bartosz Stanislaw</p>
<p>Advokat Thomas Refning Poulsen Søndergade 18 A 7400 Herning Tlf. + 45 97 12 20 10 info@refning.dk Fax + 45 97 12 20 27 www.refning.dk Osoba do kontaktu w j. polskim: Paulina Kamińska - tel.: +45 28 97 25 08, e-mail: paulina@refning.dk</p>	<p>Czuper-Szkudlarek Monika prawnik (mgr prawa i administracji, cand. jur.) Rosendsalgade 15, 2. 2100 København Ø tel. (0045) 40 17 85 02 e-mail: monikaszkudlarek@hotmail.com</p>

ORGANIZACJE POLSKIE W DANII

<p>Polska Misja Katolicka Kościół Św. Anny Hans Bogbinders Allé 2K 2300 København S Tel: (+45) 32 86 07 25 E-mail: lks210@wp.pl www.polskamisjakatolicka.dk</p>	<p>Federacja Organizacji Polskich i Polsko-Duńskich w Danii „Polonia” Przewodnicząca: Lidia Szuster Adres internetowy: hwww.federacja-polonia.dk</p>
<p>Polskie Stowarzyszenie „Ognisko” Prezes Józef Ordyniec Noerrebrogade 14 B 2200 Kopenhaga N polonia@polonia.dk</p>	<p>Towarzystwo Krzewienia Oświaty Polskiej w Danii www.edu-tractus.dk</p>
<p>Klub Dyskusyjny „Agora” e-mail: polskklubagora@brygge.dk adres internetowy: www.polskklubagora.dk</p>	<p>Związek Polski w Aalborgu www.polacy.dk zarząd@polacy.dk</p>
<p>Polski Związek w Sønderborgu mail:polski.zwiazek.soenderborg@gmail.com www.polskforening.org</p>	<p>Związek Żydów z Polski w Danii Nygardsvej 14 2000 Kopenhaga tel. 43545483 mail:chrapot@brnet.dk</p>
<p>Portal i miesięcznik polonijny w Danii Polonia.dk www.polonia.dk</p>	<p>Portal polonijny Kopenhaga po godzinach www.kopenhaga-pg.dk contact@kopenhaga-pg.dk</p>